

Bundel van de Ruimte & Wonen van 7 december 2017

Agenda bijlagen

Ingekomen brief bij agendapunt 3a. Brief Vereniging Natuurmonumenten, Landschap N-H, Natuur en Milieufederatie N-H aan PS over landbouw in de omgevingsvisie.pdf

Beantwoording technische vragen commissie R&W 7-12-2017.docx

Definitief verslag commissie R&W 7-12-2017, voorvisie.doc

1 19:30 - Opening en mededelingen

2 19:35 - Vaststellen Agenda (inclusief spreektijdsverdeling)

Conceptagenda Ruimte & Wonen 7-12-2017, met uitnodiging van EEB, M&F en NLWM.docx

3 A-agenda Ruimte

3.a 19:40 - Voordracht Koers NH2050

Voorstel voor behandeling: adviseren aan Provinciale Staten over de voordracht.

Op 9 oktober 2017 vond het debat in Provinciale Staten plaats over de Koers voor de Omgevingsvisie NH2050. Bij het debat zijn 44 richtinggevende moties ingediend. Deze moties zijn op 13 november 2017 in stemming gebracht, voorzien van een preadvies van GS. Ook zijn er enkele nieuwe moties ingediend. In totaal zijn er 6 moties aangenomen. Daarnaast is een groot deel van de moties die door GS positief waren geadviseerd, teruggetrokken ervan uitgaande dat deze moties een plek zouden krijgen in Koers NH2050.

De rode draden uit de bijdragen van alle fracties in het debat van 9 oktober en de op 13 november aangenomen en (vanwege een positief advies) ingetrokken moties hebben GS in Koers NH2050 vertaald naar een tweetal hoofdambities (op de inhoudelijke opgave en op onze sturingsfilosofie) en een aantal deelambities die daarmee samenhangen.

In deze vergadering van 7 december wordt de voordracht Koers NH2050 behandeld door alle Statencommissies en vervolgens op 18 december 2017 ter besluitvorming voorgelegd aan Provinciale Staten.

Brief GS aan PS, Koers NH2050.pdf

Statenvoordracht Koers NH2050.pdf

Concept Koers NH2050.pdf

4 22:30 - Sluiting

Aan: Commissies R&W, EEB, M&F en NLW, Provinciale Staten van Noord-Holland

Van: Vereniging Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland, Natuur en Milieufederatie Noord-Holland

Geachte commissieleden,

Op 7 december behandelden uw commissies in een extra gezamenlijke vergadering de voordracht van de Koers NH2050. Door middel van deze brief vragen wij uw aandacht voor de paragraaf over landbouw.

Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland en de Natuur en Milieufederatie Noord-Holland zijn intensief betrokken geweest bij de totstandkoming van "Koers 2050". Wij willen de Gedeputeerden, maar zeker ook de betrokken ambtenaren, een compliment geven voor het gevolgde proces. Onze organisaties herkennen veel van de inbreng uit de "verkenningen", de enquêtes, en de diverse bijdragen terug in de Statenvoordracht. Er is uitgebreide aandacht voor klimaatadaptatie, energietransitie en duurzaamheid. Uiteraard ondersteunen wij de ambitie om deze urgente opgaven een centrale rol te geven in de omgevingsvisie.

De koers voor landschap en natuur is echter veel minder uitgewerkt. Dit is een opvallende keuze. In februari 2017 heeft de provincie immers een representatieve survey onder 1.586 Noord-Hollanders gehouden. Uit dit onderzoek blijkt dat "'verlies aan natuur", en "vervuiling van bodem, water en lucht" als grootste uitdagingen worden gezien waar de omgevingsvisie een antwoord op dient te geven.

In het nu voorliggende concept is er voor gekozen om "Biodiversiteit en natuur" als een van de drie deelambities te benoemen. In de uitwerking op bladzijde 8 en 9 is deze ambitie echter vrijwel niet verder ingevuld. Er zijn geen uitspraken opgenomen over bijvoorbeeld de wenselijkheid van een stelsel van nationale parken, en provinciale landschappen.

Tegelijkertijd zijn er wel concrete richtinggevende uitspraken opgenomen over de landbouw, waarbij het uitgangspunt bestaat uit schaalvergroting gericht op een rendabele landbouw:

Indien nodig wordt ruimte geboden voor schaalvergroting in de landbouw. De landbouw in Noord-Holland heeft baat bij innovatie om ook op lange termijn rendabel te kunnen functioneren. Uit oogpunt van duurzaamheid in brede zin moeten de vernieuwingen ook voordelig zijn voor natuur en milieu.

Wij betreuren deze keuze voor "meer van hetzelfde". Er is geen sprake van een duidelijke visie op de toekomst van de landbouw, anders dan verzachting van de schaalvergroting. Hiermee wordt dé belangrijke uitdaging in het groene buitengebied van Noord-Holland niet opgepakt: hoe te komen tot een meer natuur-inclusieve landbouw met als gevolg meer biodiversiteit buiten de natuurgebieden.

De noodzaak van een dergelijke transitie wordt breed gedeeld door de inwoners van onze provincie. In juli 2017 heeft de provincie een (tweede) publieksonderzoek laten uitvoeren onder 1.407 Noord-Hollanders. Van de 29 opgaven waar uit gekozen kon worden, staan zowel "zorgen voor een groene leefomgeving" als "behouden van landschappen" in de top 5 van meest belangrijke onderwerpen. Na "meer vluchten mogelijk maken op Schiphol" staat "meer ruimte bieden aan grootschalige landbouw" helemaal onderaan.

De breed gedragen wens tot behoud en versterking van (landschappelijke) kwaliteit, en het benadrukken van de regionale verschillen, is ook tijdens uw debat van 9 oktober aan de orde geweest. Wij verwijzen hierbij naar de moties 65, 68, 69, 81, 90, als "tegengewicht" voor de (niet in stemming gebrachte) motie 77.

De nadruk op het faciliteren van schaalvergroting zorgt naar onze mening voor een ongewenste versmalling, en mogelijke polarisatie, van de discussie over de toekomst van de landbouw in Noord-Holland. Immers, wie bepaalt dat schaalvergroting "nodig" is? De betreffende ondernemer, of de bewoners van het landschap? De omgevingsvisie dient naar onze mening juist richting en sturing geven, en een duidelijke agenda te bevatten op weg naar een landbouw welke uitgaat van de schaal, en (beoogde) kwaliteiten, van de directe omgeving.

Juist in de afgelopen weken is er een aantal relevante ontwikkelingen nadrukkelijk in beeld gekomen, waaruit blijkt dat een dergelijke omslag naar een onderscheidende, landschappelijke aangepaste en adaptieve landbouw reeds gaande is. Naar onze overtuiging zou uw Omgevingsvisie deze ontwikkeling duidelijker moeten benoemen en wat ons betreft ook moeten ondersteunen.

Zo hebben de Provinciale Staten van Flevoland op 8 november j.l. een omgevingsvisie vastgesteld waarin wordt gestreefd naar "landbouw in meerdere smaken". Op 16 november is Midden-Delfland als eerste "Bijzonder Provinciaal landschap" in Nederland erkend door de provincie Zuid-Holland, waarbij een grote rol is toegekend aan natuurgerichte landbouw. In Utrecht is door een groot aantal partijen op 30 november een "Actieplan Duurzame Landbouw met Natuur" aangeboden aan de provincie.

Een belangrijke ontwikkeling is de "Verklaring van Driebergen". Achttien organisaties, waaronder de Rabobank, LTO, wetenschappers en natuurorganisaties, hebben op 22 november afgesproken dat er de komende maanden gewerkt wordt aan een "deltaplan biodiversiteit", gericht op substantieel biodiversiteitsherstel van de groene ruimte in combinatie met een (letterlijk) gezonde bodem.

De Europese Unie heeft tenslotte op 29 november haar ambities voor de herziening van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid bekend gemaakt. Zoals waarschijnlijk bekend ontvangt de Nederlandse agrarische sector 720 miljoen euro aan subsidie per jaar uit "Europa". De toekenning van deze middelen na 2020 is sterk bepalend voor de richting waarin de sector zich gaat ontwikkelen.

De commissie stelt voor dat *...the modernised CAP should enhance its EU added value by reflecting a higher level of environmental and climate ambition, and address citizens' concerns regarding sustainable agricultural production*. De lidstaten krijgen een grotere rol bij het behalen van deze doelstelling. De kans is dus reëel dat de provincies na 2020 een grotere rol gaan spelen bij de verdeling van de subsidies richting de agrarische sector, waarbij vergroening een belangrijk thema gaat worden.

Samengevat is de transitie naar een adaptieve landbouw, welke gebruik maakt van de kracht van de omgeving, al volop gaande. Veelgebruikte woorden welke hierbij worden gebruikt zijn "natuur-inclusief", "uitgaande van de bodem", "herstel van biodiversiteit" en "toekomstbestendig". In Noord-Holland kan hier nog "gericht op de stad", en "contramal van verstedelijking" aan toe worden gevoegd. **"Schaalvergroting indien nodig" zal als leidend principe hier zeker niet aan bijdragen.**

Uit de twee enquêtes, zoals uitgevoerd in opdracht van de provincie, blijkt dat het overgrote deel van de inwoners van deze provincie "behoud van landschap" belangrijker vindt dan "schaalvergroting in de landbouw". Onze organisaties zijn er, ook als ondertekenaar van de "Verklaring van Driebergen", van overtuigd dat een integratie van landbouw, natuur en landschap in grote delen van Noord-Holland mogelijk is. Schaalvergroting kan hierbij op sommige locaties een gevolg van zijn, maar zeker geen uitgangspunt.

Wij hopen dan ook dat de uiteindelijke versie van de "Koers NH 2050" een koers voor de landbouw bevat welke recht doet aan de noodzakelijke transitie van de landbouw, en bovengenoemde Europese en landelijke ontwikkelingen als uitgangspunt neemt voor een ambitieuze agenda gericht op een landschappelijk passende landbouw.

Met vriendelijke groet,

Mede namens Landschap Noord-Holland en de Natuur en Milieufederatie Noord-Holland,

Willem Hellevoort

Provinciaal Ambassadeur Noord-Holland, Vereniging Natuurmonumenten

Technische vragen cie R&W, 07-12-2017

nr	Partij en indier	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
1	VVD	3.a.	Loggen	Omgevingsvisie/ Koers NH2050	1. Onder b: - heeft u in beeld wat voor kostenplaatje ermee gemoeid is om in uiterlijk 2027 te voldoen aan de KRW-normen	Nee, dat hebben we niet.
2	VVD	3.a.	Loggen/ Tekin	Omgevingsvisie/ Koers NH2050	In 2027 KRW-normen en in 2050 WHO-normen, voldoen we hiermee aan uitgangspunt om geen provinciale koppen op EU-beleid te creëren?	We staan voor een gezonde en veilige basiskwaliteit van de leefomgeving, maar sluiten een verhoging van deze ambitie in de toekomst niet uit. De basiskwaliteit is gebaseerd op het EU-beleid en daarmee is dat ons uitgangspunt.
3	VVD	3.a.	Bond	Omgevingsvisie/ Koers NH2050	1. onder c: hoe denkt u dat een bedrijfseconomisch werkbare afstemming tussen de belangen van landbouw en biodiversiteit wordt bereikt (denk aan voor de landbouw schadelijke gewassen die best aan diversiteit kunnen bijdragen maar die de boeren schade toebrengen)?	Wij zijn van mening dat landbouw per definitie duurzaam moet zijn, ook met het oog op een rendabele bedrijfsvoering op lange termijn. Duurzame landbouw is een breed begrip waaronder het gebruik van grondstoffen, energie, dierenwelzijn en nog veel meer kan worden geschaard. Natuurinclusief is een weg om de landbouw ecologisch robuuster te maken met aandacht voor een veilige en hoogwaardige voedselproductie met nog minder milieudruk, aandacht voor de kwaliteit van het landschap en verbetering van de biodiversiteit. Hierbij wordt duurzame landbouw benaderd vanuit natuur en biodiversiteit.

4	VVD	3.a.	Vd Hoek	Omgevingsvisie/ Koers NH2050	3. Energietransitie: -hoe behoudt u een reële opening voor CO2 vrije opwekking van energie met behulp van gesmoltenzout centrale/thorium?	PS zijn in 2015 en 2016 middels een notitie van ECN geïnformeerd over de stand van zaken over thorium. Deze notitie is ook getoetst door het Ministerie van EZ en de thoriumexpert van de TU Delft. ECN gaat ervan uit dat er in 2050 nog geen werkende thoriumreactoren zijn die tegen een concurrerende prijs stroom kunnen produceren. Daarom nemen wij deze optie niet mee in de brede onderzoeken naar de toekomstige energiebronnen voor Noord-Holland, te weten de ruimtelijke verkenningen en de Routeplanner 2050.
5	VVD	3.a.	Vd Hoek	Omgevingsvisie/ Koers NH2050	-hoe ver gaat hier het ruimte bieden aan de daarvoor nodige infrastructuur, nu expliciet door deze Staten is besloten dat 685,5 MW opgesteld vermogen aan windenergie op land maximaal is? Welke rol ziet u binnen die te bieden ruimte voor windturbines op industrieterreinen of sluit u dit uit?	We willen deze vraag in bredere context plaatsen (zie ook de ruimtelijke verkenningen energietransitie). Wij willen in regionale energiestrategieën gericht op de langere termijn (2030 - 2050) nader afstemmen en beoordelen welke locaties het meest geschikt zijn en dit ook afzetten tegen andere energiemodaliteiten. Meerdere onderzoeken hebben reeds plaatsgevonden en de ruimte op bedrijventerreinen is zeer beperkt. Dat is in de ruimtelijke verkenningen aangetoond als ook in de PlanMER van de herstructurering Wind op Land. Alleen op industrieterreinen levert een beperkte bijdrage, maar we zetten daar wel op in.
6	VVD	3.a.	Geldhof	Omgevingsvisie/ Koers NH2050	Pag. 8. HOOFDAMBITIE	Dit proces zou wat ons betreft moeten leiden tot meer integrale, duidelijke en

					Sturingsfilosofie: terughoudend met regels stelt u. Ziet u iets in het ontwikkelen van een meetlat om die terughoudendheid mee te bepalen? Kunt u dit smart maken?	goed toepasbare regels. Daarnaast zou het uitgangspunt van de Omgevingswet 'decentraal tenzij' ook kunnen leiden tot minder regels. Het hanteren van een meetlat heeft echter niet onze voorkeur omdat dit middel de aandacht afleidt van de inhoudelijke ambities die we hebben waarbij een deel van de sturingsfilosofie ook luidt de opgave centraal te stellen
7	VVD	3.a.	Bond/ Post	Omgevingsvisie/ Koers NH2050	p.9 Nabijheid van functies is een belangrijk duurzaamheidsprincipe, hoe ziet u dat in relatie tot het behoud van functies op het platteland (vitale kernen?)	Nabijheid van functies is inderdaad een belangrijk duurzaamheidsprincipe. Marktentwikkelingen kunnen er echter toe leiden dat bepaalde functies een te gering draagvlak hebben in kleine kernen. We streven naar een vorm van basisbereikbaarheid voor kleine kernen.
8	VVD	3.a.	Geldhof	Omgevingsvisie/ Koers NH2050	Regionale diversiteit: 'Concreet gaat het om de centrumgemeenten Alkmaar en Hoorn. Dit is ook goed voor de vitaliteit van de betreffende regio's'. Betekent dit dat in NHN alleen dynamiek en ontwikkeling in die gemeenten aan de orde kan komen, of kan die ontwikkeling zich OOK uitstrekken over de regio's in de nabijheid van die beide gemeenten? Blijft daarvoor voldoende ruimte bestaan waarover de betreffende regiogemeenten in beginsel zelf kunnen beslissen?	Nee, dat betekent het niet. Er is ontwikkeling en dynamiek in elke regio en gemeente op de schaal die bij de regio en gemeente past. Alkmaar en Hoorn zijn centrumgemeente in hun regio. Bepaalde functies in deze gemeenten zijn ook goed voor de aantrekkelijkheid en vitaliteit voor de regio als geheel. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een ziekenhuis, onderwijs, bioscopen of stedelijk wonen.
9	VVD	3.a.	Geldhof	Omgevingsvisie/ Koers NH2050	p.14 Landschap: investeren in landschappen, toplandschappen: Waar vinden we het uitgangspunt van GS dat	De tekst waarnaar wordt verwezen is het korte verslag van het PS debat op 9 oktober 2017. Ons uitgangspunt op dit

					deze exercitie ook moet leiden tot een versimpeling van de bestaande regimes rondom landschapsbescherming en dat er geen extra regime wordt toegevoegd?	onderwerp hebben wij verwoord in ons antwoord op motie 69, te weten: Ons uitgangspunt hierbij is dat deze exercitie ook moet leiden tot een versimpeling van bestaande regimes rondom landschapsbescherming en dat er geen nieuw regime wordt toegevoegd. Overigens hebben wij nog geen besluit genomen over het advies dat de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) als bouwsteen voor onze Omgevingsvisie heeft gepresenteerd (Kwaliteitsbeeld NH2050). Ons uitgangspunt is een versimpeling van de bestaande regimes. Hoe dit zich verhoudt tot het advies van de PARK zal in de volgende fase waarin we de Ontwerp-Omgevingsvisie opstellen duidelijk worden.
10	VVD	3.a.	Tekin	Omgevingsvisie/ Koers NH2050	Wonen bij Schiphol. Hoe verhoudt zich dit tot de leefbaarheidsambities en de kwalitatieve binnenstedelijke ontwikkeling?	De tekst waarnaar wordt verwezen is het korte verslag van het PS debat op 9 oktober 2017. Ons uitgangspunt op dit onderwerp hebben wij verwoord in ons antwoord op motie 96, te weten: het Rijk is primair verantwoordelijk voor het beleid op dit gebied. In de bestaande afspraken over Schiphol zijn randvoorwaarden voor geluid, uitstoot en vervuiling opgenomen waaraan Schiphol zich ook bij een verantwoorde groei in de toekomst moet houden. Overigens geldt voor ons veiligheid eveneens als een absolute randvoorwaarde.

11	VVD	3.a.	Tekin	Omgevingsvisie/ Koers NH2050	P.23 Geldt voor al deze ambities het uitgangspunt: geen provinciale koppen op EU-beleid?	Deze vraag verwijst naar de pagina behorend bij bijlage 3, referentie Verkenningen NH2050. Dit betreft geen ambities maar een verkorte weergave van de Verkenningen NH2050 waarin trends, ontwikkelingen en daaruit voortkomende opgaven worden gepresenteerd. Deze vormen voor ons het referentiekader voor de ambities en doelen die we in Koers NH2050 hebben geformuleerd. Overigens staan we voor een gezonde en veilige basiskwaliteit van de leefomgeving, maar sluiten een verhoging van deze ambitie in de toekomst niet uit. De basiskwaliteit is gebaseerd op het EU-beleid en daarmee ons uitgangspunt.
12	VVD	3.a.	Post	Omgevingsvisie/ Koers NH2050	p.23 In hoeverre wordt de basisbereikbaarheid voldoende gegarandeerd bij individueel vervoer/vraagafhankelijk vervoer?	Deze vraag verwijst naar de pagina behorend bij bijlage 3, referentie Verkenningen NH2050. Dit betreft geen ambities maar een verkorte weergave van de Verkenningen NH2050 waarin trends, ontwikkelingen en daaruit voortkomende opgaven worden gepresenteerd. Deze vormen voor ons het referentiekader voor de ambities en doelen die we in Koers NH2050 hebben geformuleerd. De vraag wordt meegenomen in de door ons op te stellen mobiliteitsagenda.
13	VVD	3.a.	Bond	Omgevingsvisie/ Koers NH2050	P.24 Wat is de rol van de provincie bij structureel leegstaand vastgoed? Waar komt dit onderwerp vandaan?	Deze vraag verwijst naar de pagina behorend bij bijlage 3, referentie Verkenningen NH2050. Dit betreft geen ambities maar een verkorte weergave van

						de Verkenningen NH2050 waarin trends, ontwikkelingen en daaruit voortkomende opgaven worden gepresenteerd. Deze vormen voor ons het referentiekader voor de ambities en doelen die we in Koers NH2050 hebben geformuleerd. Uit de Verkenningen komt naar voren dat er een structureel leegstandsprobleem is onder andere bij vrijkomende agrarische bebouwing, detailhandel en verouderde bedrijventerreinen. Onze rol is in regionaal verband samen met gemeenten een goede balans tussen vraag en aanbod te bewerkstelligen. Via bijvoorbeeld het PLABEKA proberen we vraag en aanbod in balans te brengen voor bedrijven en kantoren.
14	VVD	3.a.	Geldhof	Omgevingsvisie/ Koers NH2050	p.24 In hoeverre kunnen de huidige demografische prognoses meegenomen worden in een visie tot 2050?	Deze vraag verwijst naar de pagina behorend bij bijlage 3, referentie Verkenningen NH2050. In de verkenningen zijn de meest recente cijfers voor demografische prognoses gebruikt. Deze cijfers worden jaarlijks van een update voorzien om de trends en ontwikkelingen te kunnen volgen en duiden. Door de jaarlijkse update verkrijgen we een beeld hoe de werkelijke ontwikkelingen zich voltrekken en kunnen we ons wendbaar opstellen bij veranderingen in de prognoses.

**Verslag concept, voorvisie
Extra commissievergadering; gezamenlijke
commissiebehandeling R&W, EEB, M&F en NLWM over voordracht
Koers NH2050**

Datum commissievergadering	:	7 december 2017
Commissievoorzitter	:	mw. C.W.M. van Rooij
Commissiegriffier	:	dhr. K. Mellema
Telefoonnummer/e-mail	:	023-5143924/mellemak@noord-holland.nl

Aanwezig:

5	Commissievoorzitter		mw. C.W.M. van Rooij
	Commissiegriffier		dhr. K. Mellema
	Leden van de commissie	VVD	J. Kramer, P.P.J. Slettenhaar
		D66	mw. A.J.C.E. Strens, mw. C. Weemhoff
		PvdA	mw. A.A.J. Jellema, dhr. N. Papineau Salm en L. HJ. Voskuil
10		CDA	mw. H. Keur-Polman
		GroenLinks	dhr. F.J. Kramer en A. Hietbrink
		PvdD	mw. L.D. Vermaas
		50PLUS	mw. O.A.C. de Meij
15		ONH	dhr. B.I.M. Bouberg Wilson
		PVV	dhr. D.J. van der Sluijs
		SP	mw. J.M.E. de Groot en W. Hoogervorst
	Gedeputeerden		J. Bond, mw. J. Geldhof, C. Loggen en A. Tekin
	Notulist		Money Penny - mw. I.L. Vos

20

Agenda

1. Opening en mededelingen
2. Vaststellen agenda
3. A-agenda Ruimte
- 25 3a. Voordracht Koers NH2050
4. Sluiting

30

1. Opening en mededelingen

De **voorzitter** verwelkomt de leden van de commissies R&W, EEB, NLWM en M&F bij deze extra gezamenlijke commissiebehandeling van de voordracht Koers Omgevingsvisie NH2050.

Deze vergadering wordt live uitgezonden. Er zijn geen afmeldingen ontvangen.

35

Vanavond zijn vier gedeputeerden aanwezig.

Op 8 februari 2018 vindt van 10.00 tot 17.00 uur in de Philharmonie in Haarlem het Werkcongres Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 plaats.

De commissies R&W en M&F zijn uitgenodigd voor een bijeenkomst over Mobiliteit in de Omgevingsvisie op 22 maart 2018.

40

2. Vaststellen agenda

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

3. A-agenda Ruimte

45

3a. Voordracht Koers NH2050

De **voorzitter** licht het achterliggende proces toe. Op 9 oktober 2017 vond het debat in PS plaats over de Koers voor de Omgevingsvisie NH2050. Bij het debat zijn 44 richtinggevend moties ingediend. Deze moties zijn op 13 november 2017 in stemming gebracht, voorzien van een preadvies van GS. Ook zijn er enkele nieuwe moties ingediend. In totaal zijn er zes moties

50

aangenomen. Daarnaast is een groot deel van de moties die door GS positief waren geadviseerd teruggetrokken, ervan uitgaande dat deze moties een plek zouden krijgen in Koers NH 2050.

De rode draden uit de bijdragen van alle fracties in het debat van 9 oktober 2017 en de op 13 november 2017 aangenomen moties en vanwege het positieve advies ingetrokken moties zijn door GS in de Koers NH2050 vertaald naar twee hoofdambities en een aantal daarmee

55

samenhangende deelambities. De commissie wordt gevraagd PS te adviseren voor de vergadering van 18 december 2017.

Eerste termijn:

60

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) vindt de voordracht een fantastisch stuk, maar ze ziet tot haar grote teleurstelling niets terug van haar bijdrage van 9 oktober jl. 50PLUS heeft samen met ONH technische vragen gesteld over de woningbouwprogramma's, over het aantal nultredenwoningen en mogelijke alternatieve woonvormen. Ze is teleurgesteld dat GS geen concreet aantal woningen voor ouderen kunnen noemen en dat over de situatie in Amsterdam blijkbaar niets concreets bekend is. Ze roept GS op te monitoren dat er voldoende woningen gebouwd worden voor ouderen en hoort graag van gedeputeerde of deze informatie bij de uitwerking aan de orde komt. In dit opzicht is 50PLUS niet tevreden over het Koersdocument.

65

70

De heer **Slettenhaar** (VVD) vindt het voorlopige resultaat van het omvangrijke proces boven verwachting. De algemene kwaliteit van het concept-Koersdocument is prima. Het is goed dat de verantwoordelijkheid decentraal is gelegd. Hij steunt de gekozen sturingsfilosofie, maar hoort graag hoe GS dit invullen. Gemeenten moeten voldoende ruimte hebben om zelfstandig beslissingen te nemen.

75

Bij interruptie vraagt mevrouw **De Meij** (50PLUS) of de woningbouwplannen ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten vallen.

De heer **Slettenhaar** (VVD) komt daar nog op terug. De moties zijn goed verwerkt. Hij ziet dat de ruimtelijke impact voor wind op land bij voorkeur op industrieterreinen wordt belegd en hoopt dat

80 de formulering op p. 14 wordt verduidelijkt, omdat het "in plaats van" is. In de antwoorden op de technische vragen vegen GS thorium wat gemakkelijk van tafel. De technologische ontwikkelingen tot 2050 zijn niet voorspelbaar. Hij vraagt GS op te nemen dat voor alle vormen van duurzame energie en de energietransitie maatwerk wordt gevraagd, variërend van anticiperen tot loslaten, gerelateerd aan de totale energievraag in 2050. De voordracht is doordrenkt van duurzaamheid.

85 Bij interruptie vraagt mevrouw **De Groot** (SP) wat hij vindt van de brief van Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland en andere organisaties over duurzame landbouw. De brief past in de motie van de VVD over duurzame landbouw.

90 De heer **Slettenhaar** (VVD) komt hier zo op terug. Bij duurzaamheid hoort draagvlak en een goede ruimtelijke inpassing, die met de woningbouwopgave primair hoogwaardig binnenstedelijk moet worden ingevuld. Hij vraagt hoever primair strekt en hoe dit past bij de onbetaalbaarheid van woningen, waardoor gezinnen uit de stad vertrekken. Er is een verschil tussen de opgave voor de noord- en zuidkant van de provincie. Er wordt heel erg op de MRA gefocust. Hij vraagt hoe de
95 verscheidenheid zich verhoudt tot de keuzes in de infrastructuur. De VVD vindt de factor 10-verskil te veel en vraagt zich af of de koers qua woningbouw niet teveel op de zuidkant is gericht. Verdichting mag niet ten koste gaan van de leefkwaliteit in stedelijke gebieden waar ook groen nodig is. De VVD complimenteert GS voor de focus op hinder bij vliegbewegingen.

100 Bij interruptie vraagt mevrouw **De Groot** (SP) waarom de VVD tegen de SP-motie voor spreiding van werkgelegenheid heeft gestemd.

De heer **Slettenhaar** (VVD) vindt dat de SP vaak op een planeconomie-achtige wijze denkt werkgelegenheid te kunnen alloceren. De VVD wil randvoorwaarden scheppen, zodat mensen zich kunnen verplaatsen als er ergens anders werk is.

105 Mevrouw **De Groot** (SP) geeft aan dat de motie ruimte bood voor wijzigingen in de vervoersstromen als bedrijven zich zouden vestigen in bijvoorbeeld Noord-Holland Noord, met een gunstig effect op filevorming. Ze begrijpt niet waarom de VVD daartegen was.

110 De heer **Slettenhaar** (VVD) weet dat bedrijven kiezen voor de meest optimale locatie, vaak in de MRA. Als de SP ook pleit voor goede snelwegen, dan vinden zij de VVD aan hun zijde. De VVD staat voor groei met inachtneming van het stimuleren van innovaties en is blij dat GS dit hebben verwerkt in het Koersdocument.

115 Bij interruptie vraagt mevrouw **De Meij** (50PLUS) naar het VVD-standpunt op de inzet over het primair binnenstedelijk bouwen.

De heer **Slettenhaar** (VVD) heeft gevraagd wat primair is, want er moet ruimte zijn voor groen en recreatie.

120 De heer **Van der Sluijs** (PVV) vindt het Koersdocument een visieloos en tot 2050 uitgerekt coalitieakkoord. Hij mist vernieuwing, bijvoorbeeld in het opwekken van hernieuwbare energie of elektriciteit. De bevolkingstoename vraagt een vernieuwende kijk op en aanpak voor mobiliteit, energieopwekking en huisvesting. Hij roept GS op het document dynamisch te maken en elke vier
125 jaar te evalueren, omdat de techniek niet stilstaat. Als GS dit toezeggen, volgt geen motie in PS. Hij vraagt waarom GS vertrouwen op de oude techniek van windturbines, die niet veel effectiever

gemaakt kan worden, en zonnepanelen, die nog wel efficiënter worden. Hij vraagt of GS denken dat de provincie in 2050 volledig energieneutraal kan zijn, omdat de wind en zon niet altijd de benodigde energie leveren. De PVV verwacht dat dit niet kan als er geen alternatieve bronnen zijn.

130 Het Koersdocument geeft niet aan hoe dit gerealiseerd kan worden. De heer Van der Sluijs ziet graag een onderbouwing als GS dit wel beogen, want een bedrijf als Tatasteel kan alleen op kolen werken en de beslissing om woningen zonder gasaansluiting te bouwen is niet aan de provincie. Het document is gebaseerd op aannames over het klimaat. De CO₂-discussie komt in de energietransitie terug. De PVV is positief over de vrijheid om eigen vervoerkeuzes te maken, een optimale

135 afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur en het benoemen, behouden en versterken van diverse unieke landschappen en cultuurhistorie.

Bij interruptie vraagt mevrouw **De Groot** (SP) wat de PVV vindt van de plannen voor de A8/A9.

140 De heer **Van der Sluijs** (PVV) is voor het realiseren van deze verbinding.

Mevrouw **De Groot** (SP) meent dat dit niet strookt met de inzet op het behouden van unieke landschappen en cultuurhistorie, omdat deze weg door de Stelling van Amsterdam loopt.

145 De heer **Van der Sluijs** (PVV) weet dat de Stelling van Amsterdam met deze plannen niet verdwijnt. Wellicht gaat het Unesco-certificaat verloren. De PVV vindt de A8/A9 erg belangrijk.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) vraagt of GS de taalkundige onjuistheden en het hoge gehalte vakjargon in het Koersdocument kunnen aanpassen. Het document is een goede verwerking van het

150 debat, maar op punten kan het scherper worden geformuleerd. Zo wil hij bij de hoofdambitie kiezen voor een vorm van economie die duurzaam is en de bodem, natuur en omgeving niet verder aantast en zo veel mogelijk verbetert. De sturingsfilosofie is prima, maar hierin mist hij de relatie met de provinciale opgave, taken en belangen. Hij doet een tekstsuggestie: Waar wij de ruimte laten aan het lokaal bestuur bewaken wij wel steeds onze provinciale taken en belangen. De PvdA wil een gezonde

155 en veilige leefomgeving zonder ongezonde en gevaarlijke stoffen en is ook teleurgesteld over de landbouwparagraaf. De uitkomsten van de discussie over natuurinclusieve en duurzame landbouw komen te weinig terug. De maatschappelijke discussie moet ook in de Koers worden meegenomen. De hoofdambitie op klimaatadaptatie is prima, maar het document moet een tijdspad voor maatregelen schetsen, bijvoorbeeld naar aanleiding van het onderzoek naar bodemdaling. De PvdA

160 wil wonen en werken bij elkaar brengen met mobiliteit en niet door alleen hoogwaardig binnenstedelijk te bouwen. Niet iedereen kan gedwongen worden om in de stad te wonen. De energietransitie is prima omschreven, maar de PvdA wil het mogelijk maken van windmolens op bedrijventerreinen expliciet benoemd zien.

165 Bij interruptie merkt de heer **Slettenhaar** (VVD) op dat dat niet het doel van de VVD-motie was.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) kiest zijn eigen woorden.

De heer **Slettenhaar** (VVD) meent dat het positieve preadvies de strekking goed weergeeft.

170

De heer **Papineau Salm** (PvdA) hoopt dat de tekst in het document wordt aangescherpt.

De heer **Slettenhaar** (VVD) vindt dat de heer Papineau Salm voorbijgaat aan de context van de motie.

175 Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of beide heren in de beantwoording van de technische vraag van de VVD hebben gelezen dat er niet zo veel windmolens op bedrijventerreinen passen.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) denkt dat dit wel kan als de provincie flexibeler omgaat met het aantal en de opstelling van windmolens.

180 Hij vindt de tekst over de ambitie voor regionale diversiteit onduidelijk en vraagt waarom motie 96 van de CU/SGP niet gewoon is overgenomen. De tekst is niet conform de motie. Het MRA-accent is prima, maar niet alles past in de MRA. Als er goede verbindingen zijn, kunnen ook in noorden van de provincie bedrijfsactiviteiten plaatsvinden.

185 Mevrouw **De Groot** (SP) merkt op dat de PvdA ook tegen de SP-motie om te onderzoeken of de werkgelegenheid beter kan worden gespreid heeft gestemd.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) legt uit dat de motie een andere formulering gebruikte dan hij nu voorstelt. Hij wil ruimte laten en niets forceren.

190 Mevrouw **De Groot** (SP) stelt voor dat hij de tekst van de motie nog eens naleest.

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) vraagt of de PvdA vindt dat de provincie moet monitoren of er woningbouw plaatsvindt voor diverse doelgroepen.

195 De heer **Papineau Salm** (PvdA) vindt dat gemeenten moeten bouwen op basis van de behoefte in hun gemeente. De provincie moet daar geen aanwijzingen in doen.

200 Mevrouw **De Meij** (50PLUS) is ook niet voor aanwijzen, maar wil weten waarom de PvdA haar niet steunt als ze constateert dat haar technische vragen niet zijn beantwoord.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) verwijst naar de Ruimtelijke Actieprogramma's (RAP) als sturingsinstrument. 50PLUS wil meer dan dit instrument en daar is de PvdA niet voor.

205 Mevrouw **De Meij** (50PLUS) herhaalt haar teleurstelling over het feit dat GS geen concrete cijfers hebben en meent dat ook de RAP hierover geen uitsluitsel geeft. Ze vraagt waarom de PvdA er tegen is dat de provincie monitort of er op lange termijn voldoende woningen voor diverse doelgroepen worden gebouwd.

210 De heer **Papineau Salm** (PvdA) is daar niet tegen. De heer Voskuil spreekt GS aan als de RAP's niet voldoende zijn. De RAP is het instrument om gemeenten te monitoren.

215 De heer **Van der Sluijs** (PVV) weet dat de VVD en de PvdA de motie van de SP niet hebben ondersteund, maar hoort dat ze nu met een soortgelijk idee komen. Hij roept beide partijen op te komen tot een dictum dat ze kunnen steunen.

De heer **Slettenhaar** (VVD) vindt dit een mooi aanbod en levert zijn tekst aan bij de PVV.

220 De heer **Papineau Salm** (PvdA) wil geen nieuwe instrumenten bedenken. Landschap is de basis van de inrichting van de provincie en verdient meer aandacht in het document. Hij wil in ieder geval de biodiversiteit en het instrument "Provinciaal landschap" toevoegen. Bij mobiliteit mist hij het snel uitbreiden van de fiets-, rail- en metro-infrastructuur.

225 Bij interruptie vraagt de heer **Hoogervorst** (SP) of de PvdA actief wil meedenken over andere mobiliteitsoplossingen dan alleen asfalt.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) antwoordt bevestigend, maar benadrukt dat daar ook het Rijk voor nodig is.

230 De heer **Hoogervorst** (SP) wil juist als provincie het initiatief nemen.

De heer **Papineau Salm** (PvdA) weet dat er extra geld nodig is.

235 De heer **Hoogervorst** (SP) hoort dat de PvdA toch niet wil meedenken.

Mevrouw **Strens** (D66) is blij met het Koersdocument en herkent veel van de eigen inbreng en moties. D66 streeft naar een duurzaam, aantrekkelijk en bereikbaar Noord-Holland, met ruimte voor innovatie en adaptief beleid en voor regionaal maatwerk binnen provinciale kaders. De ambitie voor klimaatadaptatie en tegen bodemdaling is helder en krachtig beschreven. Klimaatbestendig en waterbewust inrichten staan centraal. D66 ziet graag extra onderzoek naar nieuwe mogelijkheden om kwetsbare veengronden te laten aangroeien. Mevrouw Strens is benieuwd naar de uitwerking van de regionale energiestrategie in een goede mix van energiebronnen en een vorm die aansluit bij het karakter van het gebied. Megaturbines kunnen op zee, op land passen wellicht kleine turbines in het landschap. Ze mist in het document duurzame kringlooplandbouw met aandacht voor de bodemkwaliteit. Hiervoor is door verschillende politieke partijen en andere belanghebbenden aandacht gevraagd. De relatie tussen landbouw en het vergroten van bodemkwaliteit en biodiversiteit wordt in het Koersdocument nog niet duidelijk gelegd. Ze vraagt waarom natuur en duurzame landbouw bijvoorbeeld geen eigen ambitieomschrijving hebben. Noord-Holland is aantrekkelijk door de grote mate van diversiteit in steden, landschappen en regio's. D66 wil die verschillen op de juiste manier benutten. Het is goed dat Landschap een aparte ambitie krijgt. D66 ziet dit in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie graag terug, inclusief het Kwaliteitsbeeld Noord-Holland 2050 van de PARC. D66 is voor het primair binnenstedelijk realiseren van de woningbouwopgave en ziet kansen voor goed bereikbare stedelijke gebieden. Qua bereikbaarheid moeten in de uitwerking RO en Mobiliteit beter op elkaar aansluiten, want met een slimme locatiekeuze voor ontwikkelingen kan de mobiliteitskeuze deels worden beïnvloed, zoals bij de OV-knooppunten en vraaggestuurd OV.

260 Bij interruptie vraagt mevrouw **De Groot** (SP) wat mevrouw Strens ervan vindt dat sommige dorpen geen busvervoer hebben.

Mevrouw **Strens** (D66) wil kijken naar vraaggestuurd OV. Dit kan met efficiënte manieren van vervoer anders, dan de bus. Het streven is voor alle inwoners een goede bereikbaarheid te realiseren. D66 vindt een goede monitoring van groot belang. Zo kan worden bijgestuurd en kunnen PS hun rol goed vervullen. Het onderdeel Vervolgproces is erg kort beschreven. Mevrouw Strens mist hierin de publiekscampagne en de samenwerking met medeoverheden. Tot slot vraagt ze waarom er over Schiphol op p.13 niet staat dat groei enkel, alleen of uitsluitend kan met in achtneming van gemaakte afspraken over hinder en veiligheid.

270 Bij interruptie vraagt de heer **Van der Sluijs** (PVV) hoe nog meer windturbines passen bij een aantrekkelijk Noord-Holland en of dit past binnen de afspraak in het coalitieakkoord.

Mevrouw **Strens** (D66) merkt op dat het voorliggende document de ambitie voor 2050 betreft en dat ze een en ander in dat kader niet uitsluit.

275 De heer **Bouberg Wilson** (ONH) kan zich grotendeels vinden in het Koersdocument, maar benoemt een aantal aandachtspunten. Hij steunt het pleidooi van mevrouw De Meij over levensloopbestendige woningen in de woningbouwprogramma's en meent dat de regionale diversiteit groter is dan in het Koersdocument tot uitdrukking komt. De aantrekkingskracht van de MRA heeft tot een overspannen woningmarkt geleid, met een tegeneffect in het zoeken van betaalbare woningen in de regio. Dat effect reikt inmiddels verder van Alkmaar en Hoorn en de provincie houdt daar in haar ruimtelijk beleid onvoldoende rekening mee. Hij steunt de oproep om niet te eenzijdig focussen op wat binnen de MRA gebeurt en vraagt aandacht voor krimpregio's, zoals de gemeente Warmenhuizen, waar nieuwe succesvolle bedrijven neerstrijken maar geen huisvesting is voor de nieuwe werknemers omdat daarin in een krimpregio niet wordt voorzien.

285 Mevrouw **De Groot** (SP) merkt op dat Warmenhuizen een plaats in de gemeente Schagen is.

De heer **Bouberg Wilson** (ONH) vervolgt dat ter plekke ook voor jongeren geen woningen worden gebouwd. Hij meent dan ook dat het provinciale ruimtelijke beleid bijstelling verdient met de mogelijkheid om in deze situaties maatwerk te bieden. Meer woningbouw buiten de MRA, meer OV en verruiming van de infrastructuur tot in Nood-Holland Noord zijn medebepalend voor de levensvatbaarheid van kleine kernen en de verwachte economische groei in de MRA. Investerings hierin dienen verschillende provinciale doelen: de druk op het groen rond de stad vermindert, woningen komen tegen redelijke prijzen binnen het bereik van vele woningzoekenden, en voorzieningen en dus leefbaarheid worden behouden voor kleine kernen.

De heer **Kramer** (GroenLinks) had graag gezien dat motie 78 was opgenomen in bijlage 2. Na het zorgvuldige proces stelt het voorliggende document hem teleur. Veel ambities zijn zo generiek verwoord dat de richting van de uitwerking niet duidelijk is, terwijl een Koersdocument houvast moet bieden. Het inzetten op experimenten volstaat niet op belangrijke dossiers en scherpe keuzes zijn nodig om de goede balans tussen economische groei en leefbaarheid te bepalen. Sommige ambities zijn steviger neergezet, zoals het voldoen aan de Kaderrichtlijn Water en de WHO-normen voor water- en luchtkwaliteit, volledige klimaatneutraliteit in 2050 en beperking van de hinder van Schiphol. Het hierbij veronderstelde vrijgeven van vliegbewegingen leidt echter tot een toename van fossiel energieverbruik. PS hebben over Landbouw een brief ontvangen van drie natuurorganisaties, waarin deze wijzen op het deels of volledig ontbreken van natuur, biodiversiteit en behoud van het landschap in relatie tot de noodzakelijke transitie van de landbouw, terwijl schaalvergroting wel wordt gefaciliteerd. Het Koersdocument moet op dit punt stevig worden herzien. GroenLinks vindt de vrije mobiliteitskeuze een non-issue. Niemand wil die keuze voorschrijven. Het gaat erom waarin de provincie investeert, met als uitgangspunt dat alle vervoersvormen moeten voldoen aan scherpe milieueisen en dat er een reële keuze is, ook voor de burger die het niet breed heeft. De provincie heeft nog een stevige inhaalslag te maken op fietsverbindingen en in het rail- en busnetwerk. GroenLinks heeft al de nodige kanttekeningen geplaatst bij de sturingsfilosofie. Gemeenten en regio's worden overgewaardeerd ten koste van de rol van de provincie. In het Koersdocument wordt alleen nog gesproken over het lokale en regionale niveau. De bovengemeentelijke rol van de provincie wordt niet eens meer genoemd. De beoogde cultuurverandering mondt uit in ontkenning en uitholling van de rol en bevoegdheden van de provincie als bestuurslaag.

Bij interruptie vraagt de heer **Papineau Salm** (PvdA) wat de rol van de provincie over 20 jaar is.

320

De heer **Kramer** (GroenLinks) zegt dat de provincie helder moet toetsen op het moment dat de kernwaarden van haar rol in het geding komen. Daartoe moeten vooraf taken worden vastgelegd in de Omgevingsvisie en –verordening, zoals het feit dat de provincie eigen beleid voert op een aantal dossiers. Hij hoopt dat het nu mogelijk is om een gemeenschappelijke motie of amendement in te dienen met een concrete formulering.

325

De heer **Klein** (ChristenUnie–SGP) ziet in het Koersdocument een goede poging om de inbreng uit de discussie te verwerken, maar vindt dat deze soms scherper verwoord moet worden. Hij kan zich goed vinden in het zoeken naar een balans tussen werken en leven, maar de toevoeging dat toekomstige generaties moeten kunnen profiteren van de keuzes wijkt af van de originele Brundtland-definitie van duurzaamheid. Ook de hoofdambitie mag wat preciezer. Hij wil leefbaarheid in balans brengen met economische activiteit, door in de economische ontwikkeling duurzaamheid meer centraal te zetten. De sturingsfilosofie is mooi en staat voor high trust, maar de CU/SGP wil dit combineren met high penalty. Het is goed dat er ambitieuze doelen worden gesteld aan de energietransitie, hoewel deze cryptisch zijn geformuleerd. Zo is de motie over het stoppen en omkeren van de veenbodemdaling slechts deels verwerkt. De heer Klein wil het omkeren van de bodemdaling als ambitie opnemen. Hij is teleurgesteld over de visie op de toekomst van de landbouw met de eenzijdige inzet op schaalvergroting. De provincie moet juist op zoek naar toekomstbestendige landbouw. Die kan soms grootschalig zijn, maar heeft nooit negatieve effecten op natuur, bodemkwaliteit en biodiversiteit. De meerderheid van PS is hier een voorstander van, maar het staat niet in het Koersdocument. Verder is hij verbaasd over het centraal stellen van keuzevrijheid bij mobiliteitskeuzes. Er is immers een verschil in de mate waarin vervoersvormen vervuilen, dus om andere deelambities uit het Koersdocument te halen moet de provincie wel sturen. De provincie moet zorgen voor mobiliteitsopties die hinder, uitstoot en aantasting van het landschap zo veel mogelijk tegengaan. Met de PvdA is hij teleurgesteld over de verwerking van de motie over Schiphol. De motie was duidelijk: groei is alleen mogelijk als geluidsproductie, uitstoot en vervuiling niet verder toenemen. Het Koersdocument rept van het vage concept "hinder". Dit wijkt af van de opstelling bij bijvoorbeeld klimaatverandering, waarbij het doel is uitstoot tegen te gaan. Door een stellige uitspraak over de toekomst van Schiphol kan de provincie innovatie door vliegtuigmaatschappijen stimuleren. Dit leidt tot een verbetering van het economische landschap en de gezondheid van de inwoners van Noord-Holland.

330

335

340

345

350

Bij interruptie vraagt mevrouw **De Meij** (50PLUS) of de ChristenUnie–SGP woningbouw alleen binnenstedelijk wil toestaan of dat er ook buiten de stad mag worden gebouwd.

355

De heer **Klein** (ChristenUnie–SGP) wil vooral binnenstedelijk zoeken naar mogelijkheden voor woningbouw, maar niet alleen in de MRA-regio. Dit staat genuanceerd beschreven in het Koersdocument.

360

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) vindt de Koers NH2050 een mooie stap richting een duurzamer Noord-Holland, waarin de bescherming van de leefomgeving centraal staat. De fractie is zeer content met de passage over het tijdig realiseren van de Kaderrichtlijn Water en de norm voor luchtkwaliteit. Het is positief dat dierenwelzijn wordt genoemd, als eis waaraan de landbouw zal moeten voldoen. Toch had de PvdD na het debat van 9 oktober jl. een ander document verwacht. De fractie betreurt de gang van zaken inzake het intrekken van door Gedeputeerde Staten positief gepreadviseerde

365

moties. Diverse moties die wel zijn aangenomen zijn niet adequaat verwerkt in het voorliggende document.

Zo staat er dat bodemdaling zal worden tegengegaan, terwijl een aangenomen motie oproept de bodemdaling te stoppen en waar nodig te herstellen. De gedeputeerde wordt verzocht dit te

370 corrigeren in de tekst voor de Statenvergadering van 18 december 2017.

Iets vergelijkbaars is gebeurd met de twee aangenomen moties over de groei van Schiphol, waarmee Provinciale Staten zich nadrukkelijk hebben uitgesproken over hele strenge randvoorwaarden voor een toename van het aantal vliegbewegingen, waaronder instemming van bewoners. Een duidelijk 'nee, tenzij'. In de tekst valt een 'ja, mits' te lezen. De PvdD vindt de uitwerking van deze moties

375 onvoldoende.

Een andere discrepantie tussen het gevoerde debat en het voorliggende document betreft de schaalvergroting in de landbouw. In het gevoerde debat sprak het overgrote deel van de Staten zich uit tegen schaalvergroting. De PvdD steunt de oproep van ChristenUnie–SGP om de betreffende tekst in het conceptdocument te herformuleren.

380 In het stuk zit nog een interne tegenstrijdigheid. Het terughoudend zijn met het opstellen regels kan botsen met de wens om de leefomgeving, waaronder bodem, water en lucht te beschermen.

Onderschrijven de andere fracties dat de bescherming van de leefomgeving voorop staat en dat de provincie daarvoor duidelijke regels moet opstellen?

Ten slotte komt mevrouw Vermaas met een suggestie voor de ondertitel van het document. De

385 huidige ondertitel 'Balans tussen economische groei en leefbaarheid' doet vermoeden dat de provincie bereid is om in te leveren op leefbaarheid, ten bate van economische groei. Uit het debat van 9 oktober jl. kwam juist naar voren dat zowel een meerderheid van Provinciale Staten als de bevolking leefbaarheid en een gezonde leefomgeving een prioriteit vinden. Mevrouw Vermaas draagt een alternatieve ondertitel aan, te weten: 'Een gezonde leefomgeving met een duurzame economie'.

390

Mevrouw **Keur** (CDA) bedankt de gedeputeerde en de ambtenaren voor de conceptkoers voor de Omgevingsvisie. Het CDA is blij met de toevoeging van de sturingsfilosofie. Er moet een provinciaal belang zijn, wil de provincie zich erin mengen. Er moet hier nog verwezen worden naar motie 120. Dit is de motie waarin de moties 65, 81 en 82 zijn samengevoegd. Het CDA ziet dit graag aangepast.

395 De fractie mist motie 102, die het CDA vanwege het voorwaardelijk positief preadvies heeft ingetrokken; bij de sturingsfilosofie staat de motie niet genoemd. In het preadvies vraagt het college om ruimte om de bestuurlijke afweging nader uit te werken in de beschikbare uitvoeringsinstrumenten. Het gaat niet alleen om ruimte geven aan een wendbare samenleving, maar de provincie moet zelf ook wendbaar zijn. Deze benadering ziet het CDA niet terug in de

400 sturingsfilosofie van deze koers. Het is wel een wezenlijke toevoeging. Kan de gedeputeerde toezeggen dat dit wordt aangepast?

Het CDA ziet veel kansen in geothermie. De energietransitie moet met zijn allen worden gemaakt. Het is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Hoe kan worden gezorgd voor draagvlak en een evenredige verdeling van de lasten? Dat zijn voor het CDA belangrijke vragen.

405 In een eerder debat was bodemdaling een belangrijk onderwerp. Er is opgeroepen tot maatregelen om bodemdaling tegen te gaan. In de conceptkoers wordt al concreet gesproken over het geven van ruimte aan het waterpeil in bepaalde gebieden en de functie van het gebied daarop aan te passen. Het CDA pleit ervoor om eerst heel goed uit te zoeken in welke gebieden dit een oplossing biedt en eerst een of meerdere pilots te doen, voor het principe in Laag Holland en het Groene Hart

410 gemeengoed wordt. Ook zullen belanghebbenden en gebruikers van de gronden betrokken moeten worden bij de oplossing. Kan de gedeputeerde dit toezeggen en terugkoppelen hoe hierover wordt besloten? Kan de formulering hierover in het Koersdocument worden aangescherpt?

415 Bij interruptie vraagt mevrouw **Strens** (D66) of volgens het CDA de tekst moet worden aangevuld zoals aangegeven in de 'bodemmotie', nummer 66.

Mevrouw **Keur** (CDA) meent dat motie 66 spreekt van 'moeten'. Iedereen wil een oplossing om bodemdaling tegen te gaan. Het CDA wil daarbij wel enige voorzichtigheid betrachten. Het CDA is van mening dat bodemdaling moet worden tegengegaan. Over de manier waarop kan men van mening verschillen.

420 Wat het CDA opvalt in het voorliggende document is de sterke focus op de MRA. De fractie pleitte eerder voor het waarderen van het verschil tussen regio's en daarop in te spelen. In deze Koers is dat vertaald in een MRA, als centrum van de provincie, waar het allemaal gebeurt. Het noordelijk deel van de provincie is in deze Koers niet de plek waar je woont of werkt, maar een plek waar inwoners van het drukke zuidelijke deel van de provincie rust en ruimte kunnen ervaren. Dit terwijl er in het noordelijk deel van de provincie al enorm veel economische activiteit is. Toonaangevende bedrijven en sectoren in het noordelijk deel van de provincie verwachten de komende decennia veel nieuwe werknemers te kunnen aannemen. Het volgens de Koers toenemende verschil tussen Noord-Holland Noord en Zuid ziet het CDA niet als een gegeven. De provincie moet gebruikmaken van de economische prestaties en de mogelijkheden in het Noorden van de provincie. Velen willen daar graag blijven of komen wonen. Van de provincie mogen daar nauwelijks woningen worden gebouwd. Het CDA vindt het onterecht dat het noordelijk en zuidelijk deel tegenover elkaar worden gezet, in plaats van naast elkaar. Het CDA overweegt hiervoor een amendement op te stellen.

435 Bij interruptie vraagt de heer **Papineau Salm** (PvdA) wat dit betekent voor de groene ruimte in het noordelijk deel van de provincie. Waar wil het CDA de woningen neerzetten?

Mevrouw **Keur** (CDA) is van mening dat er heel veel groene ruimte is. Daar kunnen best mogelijkheden worden gecreëerd voor woningbouw, met het behoud van groene ruimte.

440 Mevrouw **De Groot** (SP) concludeert dat de Koers op vele punten weinig vernieuwend is. Ook al heeft dit document de potentie dit in hoge mate te zijn. Er wordt een balans tussen leefbaarheid en economische groei nagestreefd, maar de SP vindt dit thema onvoldoende uitgewerkt. Wat in dit document vergeten is zijn de maatregelen die de ongelijkheid tussen mensen en die tussen mensen en bedrijven kunnen verminderen. Met ruimtelijke en economische maatregelen kan er voor worden gezorgd dat de ongelijkheid verminderd en de macht van de bedrijven wordt ingeperkt. De SP wil niet dat we geregeerd worden door bedrijven. De overheden moeten ervoor zorgen dat ieder mens krijgt wat hem of haar toekomt.

450 In de vorige commissie voerde mevrouw De Groot een wonderlijke discussie met de heer Annaert van de VVD. De heer Annaert heeft een heel ander begrip van 'iedereen' dan de SP dat heeft. In het perspectief van de VVD hebben de ondernemingen het voor het zeggen.

Bij interruptie vraagt de heer **Slettenhaar** (VVD) hoe de SP gaat beoordelen dat de overheid organiseert dat eenieder krijgt wat hem of haar toekomt.

455 Mevrouw **De Groot** (SP) denkt aan spreiding van werkgelegenheid en aan het aanbrengen van een goede balans tussen leefbaarheid en economie. De overheid moet ervoor zorgen dat alle inwoners aan de bak kunnen komen. De VVD is voorstander van het aantrekken en faciliteren van kenniswerkers. De VVD bevordert hierdoor de ongelijkheid in de samenleving.

460 Mevrouw De Groot wijst op de kloof tussen mensen met een hoog en laag inkomen. Deze wordt steeds groter. Vroeger was het beter georganiseerd waardoor de mensen meer zekerheid, veiligheid en welvaart hadden.

465 Bij interruptie vraagt de heer **Slettenhaar** (VVD) of de SP de intentie heeft dat de overheid moet gaan organiseren dat elk individu krijgt wat hem of haar toekomt. Hoe denkt de SP dat te kunnen waarmaken?

470 Mevrouw **De Groot** (SP) merkt op dat het document niet deugt omdat het streven economische groei is. Voor de mensen die het toch al goed hebben, zal de leefbaarheid beter worden. Bedrijven krijgen prima voorwaarden. Natuurlijk staan er ook veel goede dingen in deze omgevingsvisie. Voor diverse problemen is getracht een oplossing te verzinnen. Deze oplossingen kunnen best goed zijn, maar de meeste zijn voornamelijk heel liberaal. De SP diende een motie in om de provincie moeite te laten doen om de werkgelegenheid in de provincie te spreiden, zodat ook in andere regio's het werk zal toenemen, de vergrijzing zal stoppen en de files zullen afnemen. De motie werd ontraden. De SP

475 diende een motie in om de kosten van de energiebesparing niet bij de sociale huurders neer te leggen, zodat zij ook mee kunnen doen. Deze motie werd ontraden. De SP diende een motie om voor iedereen, dus niet alleen voor de zogenaamde kenniswerkers, een goed vestigingsklimaat te scheppen, waardoor de armoede zal afnemen. Deze motie werd ontraden. De SP diende een motie in die opriep om ervoor te zorgen dat niet alleen de welvaart zal toenemen maar dat de welvaart ook

480 eerlijk over alle inwoners van Noord-Holland verspreid zal worden. Helaas, deze motie werd ook ontraden.

De provincie zou niet aan inkomenspolitiek doen? De provincie zorgt er toch voor dat er bedrijven naar Noord-Holland komen en dat ze winst kunnen maken? De provincie zorgt ervoor dat kenniswerkers van buiten Nederland hier kunnen werken en zich hier kunnen vestigen.

485 De provincie zorgt ervoor dat ondernemers de kans krijgen om zonnepanelen op grote stukken land te leggen en daarvoor forse subsidies krijgen. Door de marktwerking te stimuleren, neemt de inkomensongelijkheid alleen maar toe.

Er zitten toch wel goede maatregelen in dit Koersdocument, vooral als de provincie de touwtjes van controle weer strak in handen neemt en deze niet overdraagt aan het bedrijfsleven. De provincie is er

490 voor elke inwoner.

De **voorzitter** schorst de vergadering om 20.57 uur

De voorzitter heropent de vergadering om 21.30 uur.

495

Gedeputeerde **Geldhof** zegt dat wordt toegewerkt naar de vergadering van Provinciale Staten van 18 december 2017. Wat voorligt, is een tussenstap. Het gaat erom of de hoofdvisies voor 2050 en hoe de provincie er dan uitziet, er voldoende in staan. Is dit voldoende basis voor de vertaling naar de echte visie voor 2050?

500 De gedeputeerde hoorde veel complimenten voor wat is opgehaald uit de Statenvergadering. Men spreekt van een leesbaar stuk. De gedeputeerde bedankt voor complimenten en zal deze overbrengen aan de opstellers van het document. Sommige zaken wil de commissie scherper geformuleerd zien. Andere vragen hebben betrekking op de uitvoering. Moties zijn ingetrokken. Die zijn niet letterlijk van preadvies voorzien. Soms is er ook ruimte meegegeven voor interpretatie. De

505 gedeputeerde verwijst daarvoor naar het verslag van 13 november 2017.

Er zou veel focus zijn op wat er in de MRA gebeurt, ten opzichte van Noord-Holland Noord. Uit de verkenning is echter gebleken dat er een verschil is tussen de ontwikkelingen in het noordelijk en

zuidelijk deel van de provincie. De demografische ontwikkelingen worden jaarlijks bijgehouden. Er is een andere dynamiek in beide delen van de provincie. Dat wil niet zeggen dat er in het noordelijk
510 deel geen dynamiek is. Wellicht moeten enkele zinnen worden aangepast. Het is namelijk niet de bedoeling geweest om de dynamiek in het noordelijk deel te ontkennen. Het zal beter worden verwoord in het document.

Het onderdeel landschap bevindt zich in de uitvoeringsfeer. Op dit moment wordt het door de PARK (Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit) aangeleverde kwaliteitsbeeld nog verwerkt. Voor het
515 noordelijk deel van de provincie wordt onderzocht hoe de kwaliteiten van het gebied kunnen worden versterken. Ten aanzien van woningbouw geeft de gedeputeerde aan dat het gaat om de behoefte aan de vraag naar woningen. Dat gaat verder dan alleen het centrum van Amsterdam.

Gedeputeerde **Bond** las de brief van drie natuurorganisaties. Hij snapt de brief oprecht niet. Het gaat
520 mogelijk alleen om het woord schaalvergroting. De gedeputeerde verwijst naar de tekst op pagina 8. "Indien nodig wordt ruimte geboden voor schaalvergroting in de landbouw..... Dus onder die vriendelijke, gezonde, gecontroleerde omstandigheden bieden we ruimte voor experimenten." Daarnaast verwijst de gedeputeerde naar motie 77. "We stimuleren landbouw om verder te innoveren etc. .. waarbij schaalvergroting één van de opties is om dat te bereiken". De natuurboeren die hier in
525 het Provinciehuis waren. Ze hebben schaalvergroting nodig om natuurboer te kunnen zijn. Er wordt een beeld geschept wat in de ogen van gedeputeerde Bond niet klopt met de tekst die in het document staat.

Bij interruptie vraagt mevrouw **Vermaas** (PvdD) waarom de paragraaf over landbouw dan niet begint
530 met die mooie projecten. De paragraaf begint nu met het woord schaalvergroting.

Gedeputeerde **Bond** antwoordt dat soms schaalvergroting nodig is om doelen te behalen op het gebied van verduurzaming. Glastuinbouw kan de investeringen in koude-warmteopslag alleen doen op grond van schaalvergroting. Pas dan zullen er emissieloze kassen komen. De verduurzaming
535 hangt soms nauw samen met schaalvergroting. Noord-Holland doet heel veel vanuit de natuurinclusieve landbouw en klimaatadaptatie in relatie tot de landbouw.

Bij interruptie vraagt mevrouw **Vermaas** (PvdD) om de paragraaf anders te formuleren. Laat het woord 'schaalvergroting' eruit.

540 Gedeputeerde **Bond** legt uit dat de motie is ingetrokken, omdat is toegezegd dat die zou worden opgenomen in de tekst.

Het komt ook voort uit de verkenning. Natuurboeren vroegen er expliciet om. Ook voor dierenwelzijn is soms schaalvergroting nodig.

545 Bij interruptie vraagt mevrouw **Strens** (D66) waarom de tekst niet kan beginnen met het doel, in plaats van met het middel.

Bij interruptie merkt de heer **Papineau Salm** (PvdA) op dat deze discussie vooral is gebaseerd op
550 beeldvorming. Het probleem is dat in de tekst geen terugverwijzing is opgenomen.

Bij interruptie merkt de heer **Slettenhaar** (VVD) op dat hij het eens is met voorgaande spreker. Dit is een semantische discussie is. Als er staat 'indien nodig', dan leest hij daar niet uit dat het leidend is.

555 Bij interruptie bestrijdt de heer **Klein** (ChristenUnie–SGP) dat een semantische discussie wordt
gevoerd. In het document wordt beargumenteerd vanuit de schaalvergroting. Het gaat erom dat
vermeld staat dat Noord–Holland naar een landbouw toewerkt, die toekomstbestendig is. Dat
560 schaalvergroting daarvan een onderdeel kan zijn, daarmee zijn veel mensen het eens. Door de
manier waarop het nu in het Koersdocument staat, zet de provincie zichzelf voor gek. Notabene in
Flevoland is de landbouw in verschillende smaken in de Omgevingsvisie opgenomen.

Gedeputeerde **Bond** neemt voorstel over om de paragraaf niet te beginnen met schaalvergroting,
maar deze tekst aan het eind van de paragraaf te zetten.

565 Het college van Gedeputeerde Staten gaat voor energieneutraal in 2050. Dat kan, maar dat gaat niet
zomaar. Noord–Holland heeft de ambitie om dat te halen. Onderbouwen kan de gedeputeerde het
nog niet. Wel zal de provincie alles uit de kast moeten halen, samen met het Rijk, Europa, bedrijven
en burgers.

570 Het in Noord–Holland gevestigde ECN schreef een rapport over Thorium. Het is een kostbaar
experiment en te groot voor deze provincie. Het college is van mening dat wanneer het in de
komende 33 jaar op het pad van de provincie komt, dan zal niet worden geschroomd om die kans te
pakken. Alles wat te doen om te bereiken dat Noord–Holland in 2050 energieneutraal draait, zal
worden aangegrepen.

575 Bij interruptie constateert de heer **Van der Sluijs** (PVV) dat ook dit jaar weer veel geld wordt
uitgegeven aan duurzame energie. Dat geld wordt gespendeerd aan windmolenparken en andere
alternatieven. De PVV vindt dat de provincie zich sterker moet maken voor een Thoriumcentrale. ECN
verwacht dat er in 2050 nog geen economische werkende reactor in Noord–Holland zal zijn. Wellicht
heeft dat ook te maken met het politieke primaat. De politiek staat er gewoon niet voor open. Samen
580 met de VVD heeft de PVV een motie ingediend om te beginnen met voorlichting. Veel partijen willen
er niets van weten, omdat ze iets tegen kernenergie hebben.

Gedeputeerde **Bond** staat positief over beleggen van een bijeenkomst over Thorium. Het college
juicht het initiatief van de PVV zeer toe. Men moet zich wel realiseren dat de provincie het Rijk nodig
heeft bij dergelijke projecten. Alle zeilen moeten worden bijgezet om de doelstelling van
585 energieneutraal te gaan halen. Wellicht hoort Thorium erbij.
Het gaat te ver om Thorium al mee te nemen in het Koersdocument. Het kan wel worden
meegenomen als onderdeel in de route tussen het Koersdocument en 2050

590 Bij interruptie vraagt de heer **Van der Sluijs** (PVV) of het een idee is om te organiseren
voorlichtingsbijeenkomst open te stellen voor het IPO-verband.

Gedeputeerde **Bond** vindt dat een goede suggestie.

595 Over leefbaarheid in combinatie met economische groei merkt de gedeputeerde het volgende op. Als
enige provincie in Nederland heeft Noord–Holland een monitor Welvaart en Welzijn gekoppeld aan
haar economie. De provincie heeft die economie nodig om investeringen te kunnen doen om de
genoemde doelstellingen te halen.

600 Bij interruptie verwijst de heer **Klein** (ChristenUnie–SGP) naar de suggestie om het woord ‘groei’ weg
te halen.

Gedeputeerde **Bond** vraagt hoe men er tegenover staat als groei plaatsvindt op een duurzame
manier. Hij vindt het woord ‘groei’ niet per definitie slecht. Groei kan ook aan andere dingen worden

gekoppeld. In de duurzaamheidsambitie zit ook het woord groei. Economische groei is nodig voor de broodnodige investeringen om doelstellingen te kunnen behalen.

605

Bij interruptie vraagt mevrouw **Vermaas** (PvdD) of de gedeputeerde het met haar eens is dat de ondertitel 'Balans tussen economische groei en leefbaarheid' ongelukkig is gekozen. Deze suggereert dat de provincie eventueel op die leefbaarheid wil inleveren. Een ondertitel als "Een gezonde leefomgeving met een duurzame economie" zou beter zijn.

610

Gedeputeerde **Bond** ziet het verschil niet tussen wat er nu staat en wat mevrouw Vermaas voorstelt. Beide streven hetzelfde doel na.

615

Bij interruptie vraagt de heer **Hoogervorst** (SP) of de provincie moet inleveren op leefbaarheid en leefomgeving als er geen sprake is van economische groei. Dan blijft de balans namelijk in stand.

620

Gedeputeerde **Bond** is het daarmee niet eens. Het tempo op duurzaamheid zal naar beneden moeten worden bijgesteld, omdat er dan minder geïnvesteerd kan worden. Nu de economie aantrekt, wordt weer enorm veel geld geïnvesteerd in duurzaamheid. Men gaat weer aan het werk en men koopt zonnepanelen.

625

Bij interruptie wijst de heer **Van der Sluijs** (PVV) op de ODE (Opslag Duurzame Energie). Burgers betalen daarvoor een heffing via de energielevering. Die heffing wordt straks absurd hoog.

Gedeputeerde **Bond** adviseert de heer Van der Sluijs om deze vraag door de PVV-fractie in de Tweede Kamer te laten stellen. Het vraagt ook iets van de burgers om in 2050 energieneutraal te zijn. Als dat lukt dan zullen de energienota's in 2050 een stuk lager uitvallen. Gedeputeerde Bond wijst erop dat het Rijk voor miljarden euro's gaat investeren en subsidiëren om in 2050 energieneutraal te zijn.

630

Bij interruptie vraagt mevrouw **De Groot** (SP) of de gedeputeerde zich realiseert dat veel mensen zonnepanelen niet kunnen betalen. Hoe wil de provincie Noord-Holland daarop ingrijpen?

635

Gedeputeerde **Bond** antwoordt dat de provincie dat niet gaat regelen. Voor deze Omgevingsvisie heeft de SP de plank misgeslagen door teveel op inkomenspolitiek te gaan zitten.

Als het lukt om alle sociale woningen aan te sluiten op warmtegrid dan gaan de energielasten voor bewoners van sociale woningbouw omlaag. Ze worden er wat dat betreft beter van.

640

Gedeputeerde **Tekin** gaat nader in op de onderwerpen natuur en biodiversiteit.

Biodiversiteit is een kerntaak van deze provincie. Het college heeft de commissie gehoord.

Biodiversiteit staat nu in een deelambitie en zal een prominentere plek worden gegeven.

Inzake Schiphol brengt de gedeputeerde de twee moties van 13 november jl. in herinnering. De twee moties zijn voorzien van een positief preadvies met een interpretatie van het college, zoals op pagina 20 en 21 verwoord. De focus wordt gelegd op hinderbeperking. De Omgevingsraad Schiphol, waarin bewoners ook zitting nemen, maakte randvoorwaarden. Het wachten is op de MER.

650

Bij interruptie wijst mevrouw **Vermaas** (PvdD) dat de motie een 'nee, tenzij' boodschap uitdragen. In het document is dit vertaald in een 'Ja, mits'. Het is een mooie toevoeging de beperking van geluid en uitstoot op te nemen, maar de PvdD zou het alsnog heel prettig vinden als het meer 'Nee, tenzij' wordt geformuleerd.

Gedeputeerde **Tekin** wacht op de MER en de veiligheidsanalyse van de LNR. Daarna wil de gedeputeerde het inhoudelijke gesprek met de Staten voeren. Er wordt in de Koers uitgegaan van een verantwoorde groei. Het college heeft een interpretatie gegeven aan beide moties. Die
655 voorwaarden maakt de gedeputeerde nu wat scherper, omdat men beweert dat deze te wollig zijn opgeschreven. Als de PvdD de motie zonder interpretatie in stemming had gebracht, dan had de motie geen positief preadvies gekregen.

Gedeputeerde **Loggen** vertelt dat de provincie al volop meedoet aan klimaatadaptatie. Hij verwijst
660 naar de pilot Westpoort, het Deltaprogramma en de versterking van de Markermeerdijk. Het proces strekt zich over meerdere jaren uit. Het proces is al in uitvoering, maar ook de komende jaren verdient het volop aandacht.

Ten aanzien van de bodemdaling is de gedeputeerde verheugd over de scherpe toon, maar hij wil ook de volgende waarschuwing geven. De gedeputeerde is blij met de passie en liefde voor het
665 prachtige gebied. De gedeputeerde vreest dat de liefde en ambitie voor dat gebied de complexiteit van de materie doen ondersneeuwen. Het lijkt gedeputeerde Loggen verstandig om in het nieuwe jaar de complexiteit vast te pakken. Er is geen eigenaarschap van bodemdaling. Ieders positie moet met elkaar worden ingekleurd. Met elkaar moet alle consequenties worden voorzien en gedeeld. De partners in het Deltaprogramma moeten bondgenoten worden in de strijd tegen bodemdaling.

Bij interruptie verwijst de heer **Hietbrink** (GL) naar de in november jl. aangenomen moties. Eén daarvan ging over bodemdaling. Die motie laat aan duidelijkheid niets te wensen over. De heer
670 Hietbrink stelt voor die motie te vertalen in het Koersdocument. Er is een politieke uitspraak gedaan door Provinciale Staten. Gedeputeerde Staten hebben niet de ruimte om daarvan af te wijken.

Gedeputeerde **Loggen** verwijst naar de toelichting op motie 66. De materie is zeer complex. Gedeputeerde biedt aan om er in het nieuwe jaar samen naar te kijken.

Bij interruptie wijst de heer **Kramer** (GL) erop dat de tekst van een motie, die aangenomen wordt
680 door Provinciale Staten, toch echt leidend is.

Bij interruptie sluit mevrouw **Vermaas** (PvdD) zich aan bij de woorden van voorgaande spreker. De strekking van de motie is: bodemdaling stoppen dan wel herstellen. Provinciale Staten deden een duidelijke uitspraak. Mevrouw Vermaas vindt het schokkend dat Gedeputeerde Staten zoveel vrijheid
685 nemen in deze discussie.

Bij interruptie vraagt mevrouw **Strens** (D66) of er toch iets over de motie kan worden opgenomen in het Koersdocument. Tegelijkertijd kan de door het college aangebrachte nuancering daarin worden meegenomen.

Gedeputeerde **Loggen** vertelt dat de tekst in de verhandelingen is opgenomen. Er is nog ruimte om
690 volgend jaar af te stemmen hoe scherp men dit wil laten neerdalen.

Bij interruptie merkt de heer **Klein** (ChristenUnie–SGP) op dat het beide kan: de ambitie uitspreken en
695 tegelijkertijd benadrukken in de tekst dat de provincie nooit alleen de verantwoordelijkheid kan nemen. De intentie van de motie was om aan te geven waar de provincie met partners naar wil streven. Het is nu niet duidelijk waar de provincie naar toe wil.

700 Gedeputeerde **Loggen** ziet andere partijen, die eerder niet bewogen, nu bewegen. Dat is een grote stap voorwaarts. Niemand wil eigenaar van het probleem bodemdaling wil worden, want op het moment dat men verantwoordelijkheid neemt in dit dossier, wordt men direct geconfronteerd met tal van claims. Eigenaren van grond hebben rechten. Het is zeer complex. De gedeputeerde zegt niet de teksten uiteindelijk niet verder worden aangescherpt, maar de provincie moet voorzichtig zijn om de partners, die aan het bewegen zijn, niet kopschuw te maken. Ze zouden ook achterover kunnen
705 gaan leunen doordat de provincie één en ander naar zich toe gaat trekken.

Bij interruptie vraagt de heer **Hietbrink** (GroenLinks) waarom op het gebied van bodemdaling geen ambitie kan worden uitgesproken, terwijl dit op het gebied van energieneutraliteit wel gebeurt.

710 Bij interruptie zegt de heer **Papineau Salm** dat iedereen wil dat bodemdaling stopt. Die ambitie mag er toch instaan?

Gedeputeerde **Loggen** legt uit dat de provincie de miljarden euro's niet heeft om bodemdaling stevig aan te pakken. In Laag Holland is 350 miljoen euro nodig om bodemdaling af te remmen. De
715 bodemdaling kan dan nog niet eens worden hersteld. Er zit heel veel achter. Inmiddels wordt al gewerkt aan waterpeilen.

Bij interruptie geeft de heer **Papineau Salm** mee om dan in ieder geval de regierol op te pakken als provincie. Waarom kan de provincie op het gebied van bodemdaling geen ambitie uitspreken? Voor
720 veel thema's geldt ook dat het miljoenen euro's kost.

Gedeputeerde **Loggen** zegt dat als een ambitie wordt uitgesproken de intentie is om die ambitie waar te maken. Het veld en het dossier omtrent bodemdaling zijn zeer complex. De gedeputeerde biedt aan om over deze materie eens stevig van gedachte te wisselen met elkaar. Op basis daarvan
725 kan worden bepaald hoe reëel het is om het verder aan te scherpen. Er moet eerst een verdiepingsslag worden gemaakt om de positie van de provincie in beeld te brengen.

Gedeputeerde **Geldhof** legt het vervolgproces uit. Het vervolgproces wordt opgenomen in het voorwoord in het document dat volgt na de bespreking in Provinciale Staten op 18 december 2017.
730 Op 8 februari 2018 wordt een bijeenkomst met de buitenwereld georganiseerd. Er volgt nog een tussendocument. Het voornemen is om het Koersdocument voor de zomer van 2018 vast te stellen

De fracties van ONH en 50PLUS stelden vragen over onder meer nultreden woningen. Van niet alle plannen zijn de cijfers bekend, zodat het aantal te bouwen nultreden woningen ook niet bekend is.
735 Alleen het vermoeden en de verwachting kunnen worden uitgesproken dat wanneer er in Amsterdam appartementen worden gebouwd, dit doorgaans woningen zijn met een lift, waardoor er sprake is van nul treden. Deze zaken komen niet in de uitwerking van de visie aan de orde, maar wel in de RAP's en in de gesprekken met de regio. In de praktijk is het al standaard dat aandacht wordt besteed aan levensloopbestendige woningen, dat daarvoor geen aparte paragraaf in de visie
740 opgenomen hoeft te worden.

Gevraagd is of hoogwaardig binnenstedelijk moet worden gebouwd. De gedeputeerde antwoordt dat dit een menging over de gehele provincie is. De vraag is grotendeels naar hoogstedelijk maar er is ook vraag op andere fronten. Er ligt een waaier aan locaties verspreid over de gehele provincie, ook aan de randen van steden waar gebouwd kan worden voor allerlei doelgroepen. Bij de benutting van
745 de openbare ruimte moet creatief worden nagedacht. Wordt dicht bij openbaar vervoerknooppunten gebouwd, dan hoeven er bijvoorbeeld minder parkeerplaatsen te worden gerealiseerd. Het is

belangrijk dat woningen zo worden neergezet dat er voldoende groen en dat de nieuwbouw klimaatbestendig en volledig duurzaam is. In de toekomstvisie wordt niet gesteld dat alleen maar binnenstedelijk moet worden gebouwd.

750 De visie is een beeld voor de langere termijn. Een visie stel je niet elke vier jaar bij. De uitwerking van de programma's in een visie kan wel worden bijgesteld, bijvoorbeeld op basis van nieuwe trends en ontwikkelingen. De visie reikt tot 2050. Dat wil niet zeggen dat pas in 2049 wordt bekeken hoe die anders moet. Wanneer een visie in beton wordt gegoten, dan laat dat geen ruimte voor tussentijdse ontwikkelingen. Het gaat in een visie om het formuleren van een eindbeeld. De weg
755 daar naartoe wordt in programma's beschreven.

De **voorzitter** hoorde van de gedeputeerden een aantal voorstellen om de tekst van het Koersdocument te wijzigen. Die tekstwijzigingen volgen voor de Statenvergadering van 18 december 2017.

760 Gedeputeerde **Geldhof** beaamt de woorden van de voorzitter. Op een aantal punten volgt verduidelijking en verbetering. De wijzigingen zullen herkenbaar in de tekst worden opgenomen.

765 Mevrouw **Keur** wil voorkomen dat in het laatste weekend voor de Statenvergadering van 18 december een lijvig, aangepast document moet worden doorgenomen. Graag zou zij het document ontvangen op de woensdag of donderdag na de vergadering van Gedeputeerde Staten.

Gedeputeerde **Geldhof** zegt toe dat het aangepaste document zo spoedig mogelijk volgt.

770 *Tweede termijn:*

Mevrouw **De Meij** (50PLUS) is het niet met gedeputeerde Geldhof eens dat het aantal nultredenwoningen en levensloopbestendige woningen in de RAP's terugkomt.

775 Gedeputeerde Staten hebben in de visie aangegeven niets te kunnen zeggen over het aantal nultredenwoningen binnen de bestaande voorraad. Over de toekomstige voorraad harde en zachte plannen is ook onzekerheid. Mevrouw De Meij vindt dat Gedeputeerde Staten meer ambitie kunnen tonen door de vinger aan de pols te houden dat er voldoende woningen voor diverse doelgroepen worden gebouwd.

780 Op pagina 10 Verantwoording proces staat dat alle verhalen van de fracties zijn aangehoord. Op pagina 11 staat dat de rode draad uit de bijdragen van alle fracties in het debat de basis vormen van het Koersdocument. Mevrouw De Meij bestrijdt dat ten eerste. Ze kan totaal niets terugvinden van het betoog van haar fractie. Ze verzoekt de woorden 'alle fracties' te schrappen.

785 Als Gedeputeerde Staten niet willen opnemen over de ambitie dat er voldoende woningen voor diverse doelgroepen worden gebouwd, dan vindt 50PLUS het conceptdocument niet rijp voor behandeling in Provinciale Staten op 18 december.

De heer **Slettenhaar** (VVD) spreekt van een goede beraadslaging. De gedeputeerde legde goed uit waarom vooral de balans tussen economische groei en leefbaarheid belangrijk is.

790 Het is belangrijk dat het karakter van de gebieden wordt gerespecteerd. De heer Slettenhaar hoopt op een mooie bijeenkomst in januari/februari 2018.

In het Koersdocument staat toch wel degelijk dat de woningbouwopgave in het zuidelijk deel groter is dan in noorden. De heer Slettenhaar stelt voor om daarin een nuance aan te brengen.

795 De heer **Van der Sluijs** (PVV) zegt over thorium dat de PVV aan de slag gaat met de voorbereiding van een voorlichtingsbijeenkomst.

Mevrouw **Strens** (D66) vindt het prima dat het vervolgproces in het voorwoord wordt opgenomen. Ten aanzien van Schiphol bedankt mevrouw Strens voor de aanvulling die in het document wordt aangebracht op de scherpste. Ze herkent zich niet in het 'nee, tenzij'-verhaal van mevrouw Vermaas.
800 Mevrouw Strens sluit zich aan bij woorden van gedeputeerde Tekin.
In het kader van landbouw volgde een wat 'mager' antwoord over de betekenis van schaalvergroting. Ze stelt voor om de betreffende paragraaf te beginnen met het verwoorden van het doel. In het stuk mag wat steviger worden aangezet dat het gaat om adaptieve kringlooplandbouw.
Mevrouw Strens snapt de complexiteit van het dossier bodemdaling. De complexiteit betreft wel voor
805 een deel de uitvoering. Men kan wel degelijk met elkaar de ambitie uitspreken dat bodemdaling moet stoppen. Mevrouw doet de suggestie om het om te draaien: Neem de ambitie op, ga aan de slag en als blijkt dat het niet kan haal de ambitie er dan weer uit.
Mevrouw Strens herkent zich niet in wat de heer Slettenhaar zegt en dat een meerderheid van Provinciale Staten voor het aanpassen van aantallen is. In dit huis is het gebruikelijk om
810 vraaggestuurd te bouwen. Het veranderen van getallen doet geen recht aan statistieken die daaraan ten grondslag liggen.

Bij interruptie zegt de heer **Slettenhaar** dat hij de getallen als voorbeeld noemde. De verhouding is wat extreem en deze zou genuanceerd kunnen worden. Mevrouw Strens spreekt over statistieken,
815 maar het gaat om prognoses. Er moet vraaggestuurd worden gebouwd. Infrastructuur is instrumenteel aan de vraag of men ergens eenvoudig naar toe kan rijden. Het faciliteren van infrastructuur is belangrijk.

Mevrouw **Strens** (D66) is het eens met de heer Slettenhaar dat een plek aantrekkelijk wordt, wanneer deze plek eenvoudig te bereiken is. Dat hoeft niet alleen via de weg, maar het kan ook op andere manier. Het gaat om demografische ontwikkelingen. Het is goed om daarover eens het gesprek aan te gaan om te beoordelen of wordt voldaan aan de vraag.

825 Bij interruptie zegt de heer **Papineau Salm** (PvdA) dat er behalve asfalt ook andere mobiliteitsvormen zijn om mensen naar het noordelijk deel van de provincie te krijgen.

De heer **Slettenhaar** (VVD) merkt op dat met een bus of fiets ook over asfalt kan worden gereden.

830 De heer **Bouberg Wilson** mist in de RAP's de vraag of voldoende in beeld is wat de behoefte is en in welke mate in die behoefte kan worden voorzien.
Het verschil in dynamiek tussen Noord-Holland Noord en Zuid is bekend. Als gevolg daarvan is een andere dynamiek op gang gekomen van Zuid naar Noord. Die dynamiek is nog niet meegenomen in de wijze waarop de provincie met haar planning omgaat. Die is voor belangrijk deel gestuurd op demografie en niet op deze dynamiek.
835 De heer Bouberg Wilson kan zich voorstellen dat de tekst over bodemdaling op de volgende wijze wordt geformuleerd: Om bodemdaling te kunnen stoppen dienen alle betrokken partijen daarin hun verantwoordelijkheid te nemen. De provincie trekt het dan niet naar zich toe, maar ligt het daar neer waar de verantwoordelijkheid ligt.

840 De heer **Kramer** (GroenLinks) meldt dat GroenLinks afwacht hoe het nieuwe Koersdocument er uit zal zien. Wellicht zullen amendementen nodig zijn.

De heer **Klein** (ChristenUnie–SGP) bedankt voor de toezegging om de woorden over Schiphol aan te passen. De fractie is benieuwd naar de nieuwe tekst over landbouw. In de reactie miste de heer Klein
845 het thema mobiliteit. Hij begrijpt dat de gedeputeerde Mobiliteit afwezig is, maar volgt dan een reactie op een ander moment? De keuzevrijheid vindt de heer Klein een te absoluut criterium. De provincie moet daarin meer sturen. Met het aanbieden van keuzes kunnen andere belangen in de provincie worden gediend.

Ten slotte verzoekt spreker om de tekst van de motie over bodemdaling aan te houden in het
850 document. De heer Klein snapt dat het heel erg complex is, maar het is een kwestie van politieke zuiverheid dat wanneer een motie wordt aangenomen, deze ook op die manier verwerkt wordt.

Mevrouw **Vermaas** (PvdD) sluit zich aan bij de woorden van voorgaande sprekers over bodemdaling. Dan wordt aangegeven dat het complexe materie betreft, maar tevens wordt de ambitie vermeld
855 waarvoor Provinciale Staten zich hebben uitgesproken.

Ten aanzien van Schiphol is mevrouw Vermaas blij dat door een aanpassing uitstoot en geluidsbelasting expliciet worden benoemd. Ze vraagt nog wel aandacht voor de andere Schipholmotie. De wens van de bewoners moeten worden gerespecteerd. De motie moet in de tekst worden verwerkt. De motie is nu niet zichtbaar in de tekst.

860 Mevrouw **Keur** (CDA) bedankt voor de duidelijke beantwoording. Het CDA kan zich vinden in de uitleg wanneer het college wel ruimte ziet om de formulering aan te passen en wanneer niet. De oplossing in de tekst, die aangeboden wordt door de heer Bond, op het gebied van landbouw kan het CDA ondersteunen.

865 De fractie begrijpt dat de heer Loggen zegt dat het qua bodemdaling lastig om bepaalde zaken zo vast te leggen. De provincie moet zichzelf niet klem zetten. Mevrouw Keur is benieuwd naar de tekstaanpassing op het gebied van buitenstedelijk bouwen. De fractie kan zich vinden in de woorden van de VVD en ONH over het verschil in dynamiek.

870 Mevrouw **De Groot** (SP) vertelt dat de SP het debat op 18 december afwacht. Mogelijk komen er moties en/amendement van de zijde van de SP, bijvoorbeeld over het spreiden van werk.

Gedeputeerde **Geldhof** zegt over het thema mobiliteit een passage is opgenomen bij de hoofdpogave. Daar staat dat het gaat om én keuzevrijheid én duurzaamheid. Niet de provincie kiest
875 welke het moet zijn. Er is een keuzevrijheid voor de inwoners. De provincie vindt wel dat duurzaamheid op alle mobiliteiten maximale aandacht moet hebben.

Het aantal woningen komt voort uit de verkenningen. Daaruit blijkt al vele jaren dat dit de verhouding is waar de woningbehoefte in de regio's aanwezig is. Dat is niet in beton gegoten. Als blijkt dat het anders wordt, dan worden de cijfers aangepast. De cijfers zijn bedoeld om toe te
880 lichten dat er een verschil in massa is op de diverse locaties. Ook verhuisbewegingen zijn inbegrepen. Demografische ontwikkelingen worden jaarlijks bijgesteld. Het vertaalt zich in de woonbehoefte waarin moet worden voorzien. Dat de provincie woningen bouwt voor haar inwoners dat staat als hoofdambitie vermeld. In veel nultreden woningen wonen studenten en geen ouderen. Het belangrijkste is dat als er ouderen zijn, zij die nultreden woningen kunnen betreden. Of er
885 voldoende nultredenwoningen in voorraad zijn, is geen indicatie dat daar ook daadwerkelijk ouderen kunnen wonen.

Gedeputeerde **Tekin** is niet van plan om een tekst over de bewoners rondom Schiphol op te nemen in de Koersvisie. De PvdD moet het doen met het preadvies.

890

Gedeputeerde **Loggen** zegt over de moties het volgende. Het is in dit huis al jaren een goed gebruik dat wanneer een motie wordt ingediend, met een bepaalde strekking, het college daarop adviseert. Als de interpretatie van het college niet wordt tegengesproken dan is dat het uitgangspunt.

895

4. Sluiting

De **voorzitter** bedankt de aanwezigen voor hun komst en inbreng en sluit de vergadering om 22.46 uur.

900

De volgende vergadering van de commissie Ruimte en Wonen staat gepland op 29 januari 2018.

Conceptagenda Ruimte & Wonen, met uitnodiging van EEB, M&F en NLWM

Datum	07-12-2017
Tijd	19:30 – 22:30
Locatie	Statenzaal
Voorzitter	Rina van Rooij
Omschrijving	Extra commissievergadering: gezamenlijke commissiebehandeling R&W, EEB, M&F en NLWM over voordracht Koers NH2050.

Kenmerk	Omschrijving
1 19:30	Opening en mededelingen
2 19:35	Vaststellen Agenda
3	A-agenda Ruimte
3.a 19:40	Voordracht Koers NH2050 Voorstel voor behandeling: adviseren aan Provinciale Staten over de voordracht.
Op 9 oktober 2017 vond het debat in Provinciale Staten plaats over de Koers voor de Omgevingsvisie NH2050. Bij het debat zijn 44 richtinggevend moties ingediend. Deze moties zijn op 13 november 2017 in stemming gebracht, voorzien van een preadvies van GS. Ook zijn er enkele nieuwe moties ingediend. In totaal zijn er 6 moties aangenomen. Daarnaast is een groot deel van de moties die door GS positief waren geadviseerd, teruggetrokken ervan uitgaande dat deze moties een plek zouden krijgen in Koers NH2050. De rode draden uit de bijdragen van alle fracties in het debat van 9 oktober en de op 13 november aangenomen en (vanwege een positief advies) ingetrokken moties hebben GS in Koers NH2050 vertaald naar een tweetal hoofdambities (op de inhoudelijke opgave en op onze sturingsfilosofie) en een aantal deelambities die daarmee samenhangen. In deze vergadering van 7 december wordt de voordracht Koers NH2050 behandeld door alle Statencommissies en vervolgens op 18 december 2017 ter besluitvorming voorgelegd aan Provinciale Staten.	
4 22:30	Sluiting

Spreektijdverdeling

Het bepalen van de spreektijd is gebaseerd op 3 vergaderuren. Voor de vergadering van 7 december 2017 wordt de volgende verdeling gehanteerd:

Fractie	Spreektijd
VVD	10 minuten
D66	9 minuten
PvdA	8 minuten
PVV	7,5 minuten
SP	7,5 minuten
CDA	7 minuten
GroenLinks	7 minuten
PvdD	6 minuten
50Plus	6 minuten
CU-SGP	5,5 minuten
Ouderenpartij NH	5,5 minuten

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

INGEKOMEN 29 NOV. 2017

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

dhr M.S. de Graef

BEL/REE

Telefoonnummer +31 235143327

graefm@noord-holland.nl

1 | 2

Betreft: Koers NH2050

Geachte leden,

Op 9 oktober 2017 vond het debat in Provinciale Staten plaats over de Koers voor de Omgevingsvisie NH2050. In twee termijnen heeft u van gedachten gewisseld over de toekomstige ontwikkelingen van de provincie Noord-Holland. In de eerste termijn heeft elke fractie het eigen verhaal naar die toekomst toe geschetst.

Bij het debat zijn 44 'richtinggevende' moties ingediend. Deze moties zijn op 13 november 2017 in stemming gebracht, voorzien van een preadvies van GS. Ook zijn er enkele nieuwe moties ingediend. In totaal zijn er 6 moties aangenomen.

Daarnaast is een groot deel van de moties die door ons positief waren geadviseerd, teruggetrokken ervan uitgaande dat deze moties een plek zouden krijgen in Koers NH2050.

De rode draden uit de bijdragen van alle fracties in het debat en de op 13 november aangenomen en (vanwege een positief advies) ingetrokken moties hebben wij in Koers NH2050 vertaald naar een tweetal hoofdambities (op de inhoudelijke opgave en op onze sturingsfilosofie) en een aantal deelambities die daarmee samenhangen.

Bijgaand sturen wij u Koers NH2050 toe. Deze zal op 7 december behandeld worden in de commissie RWW en vervolgens op 18 december aan u ter besluitvorming worden voorgelegd.

Met de vaststelling van Koers NH2050 bepaalt u vanuit uw kaderstellende rol halverwege het proces de hoofdrichting van onze omgevingsvisie. Koers NH2050 vormt het vertrekpunt voor de volgende fase in het proces van onze omgevingsvisie. Hierin stellen we de Ontwerp-Omgevingsvisie op op basis van de door u vastgestelde hoofdambities en doelen.

Wij kijken met tevredenheid terug op de bijzondere wijze waarop Koers NH2050 tot stand is gekomen. Door de uitgebreide participatie van

Verzenddatum

29 NOV. 2017

Kenmerk

10004817/10004823

Uw kenmerk

Postbus 3007

2001 DA Haarlem

Telefoon (023) 514 3143

Fax (023) 514 3030

Houtplein 33

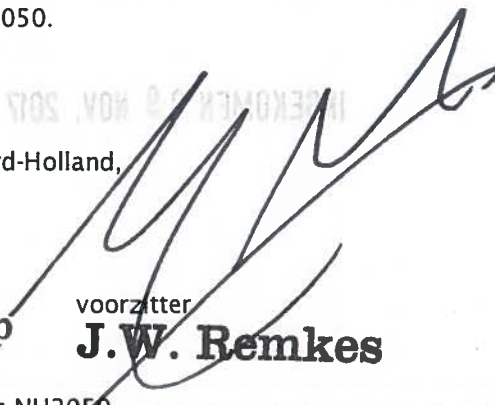
2012 DE Haarlem

www.noord-holland.nl

zowel de professionele stakeholders als de inwoners van onze provincie en door de wijze waarop u in het debat van 9 oktober en de behandeling van de moties op 13 november ons inhoudelijk richting heeft gegeven voor Koers NH2050.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
J.W. Remkes

2 bijlage(n)

- Statenvoordracht Koers NH2050
- Concept Koers NH2050

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 15 november 2017

Onderwerp: Koers NH2050

Kenmerk: 1018422/1018423

Bijlagen: 1 (Koers NH2050)

Koers NH2050

1. Inleiding

Op 23 mei 2016 heeft u de Startnotitie Omgevingsvisie NH2050 vastgesteld. Daarin is het proces afgesproken om tot een omgevingsvisie voor de provincie Noord-Holland te komen.

Het proces bestaat uit vier stappen. Op 21 januari 2017 zijn de Verkenningen NH2050 gepresenteerd, waarmee de eerste fase werd afgerond. Het document Verkenningen NH2050 geeft feiten over autonome ontwikkelingen die op de samenleving van Noord-Holland afkomen en formuleert opgaven die daaruit voortvloeien. Dit vormt in het gehele proces van totstandkoming van de omgevingsvisie het referentiekader.

De tweede fase is die van het formuleren van de koers voor de omgevingsvisie. Deze fase wordt nu met de vaststelling van Koers NH2050 afgerond. Met Koers NH2050 bepalen Provinciale Staten vanuit hun kaderstellende rol halverwege het proces de hoofdrichting van onze omgevingsvisie.

In deze Koersfase zijn meningen verzameld. Dat er allerlei ontwikkelingen op onze samenleving afkomen is een feit. Maar hoe met die ontwikkelingen om te gaan, daar kan verschillend tegenaan worden gekeken. In de Koersfase zijn de verschillende blikvelden weergegeven en de opgaven in samenhang met elkaar gebracht. Op basis daarvan bepalen PS met Koers NH2050 de hoofdambitie en daarmee samenhangende doelen voor onze Omgevingsvisie.

Koers NH2050 vormt het vertrekpunt voor de derde fase van het proces. Hierin wordt de Ontwerp-Omgevingsvisie opgesteld op basis van de door uw Staten aangegeven hoofdambitie en doelen. In de vierde en laatste stap wordt de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 ter inzage gelegd en vervolgens, voorzien van een Nota van Beantwoording, ter definitieve besluitvorming voorgelegd aan PS.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Koers NH2050 formuleert de hoofdambities en -doelen voor onze omgevingsvisie. Koers NH2050 is dus niet de omgevingsvisie zelf, maar geeft hier wel duidelijk richting aan. Op basis van de in Koers NH2050 geformuleerde ambities en doelen worden in de Ontwerp-Omgevingsvisie voorstellen gedaan voor versterkingen, aanvullingen en veranderingen aan bestaande netwerken en infrastructuren. Tevens wordt een aantal ontwikkelprincipes geformuleerd. Deze ontwikkelprincipes geven meer concreet invulling aan hoe wij samen met alle andere betrokken partijen deze ambities willen verwezenlijken en hoe een en ander zich

vertaalt naar de verschillende regio's en gebieden in Noord-Holland. Welke ontwikkelingen, ingrepen en veranderingen in de fysieke leefomgeving zijn op de lange termijn nodig en hoe willen we samen met anderen sturing geven aan deze regionale opgaven?

Langetermijnambities

De ambities in Koers NH2050 richten zich op de ontwikkeling van de leefomgeving in Noord-Holland op de lange termijn. De horizon van onze Omgevingsvisie is 2050. Deze langetermijnkoers reikt dus verder dan het lopende Coalitieakkoord.

Onder de Omgevingsvisie komen, conform de Omgevingswet, instrumenten te hangen die gericht zijn op het formuleren van doelstellingen en ambities voor de korte termijn: programma's, een verordening en andere instrumenten zoals bestuursovereenkomsten en subsidieverlening. Dit is nodig om wendbaar te zijn en om zo in te kunnen spelen op veranderingen, maar ook om andere politieke accenten te kunnen leggen. Een goede monitoring is nodig om de kortetermijnacties te beoordelen op hun effectiviteit voor de doelen voor de lange termijn. Indien de effectiviteit er niet of niet in voldoende mate is, dan kunnen deze eventueel worden bijgesteld. De koppeling aan de inzet van andere instrumenten uit de Omgevingswet wordt in de volgende fase gestart en zal een doorlopende activiteit zijn. Ook na vaststelling van de Omgevingsvisie. Op die manier verzorgen we een structurele koppeling tussen langetermijnambities en doelen en korte termijn handelen.

Betrokkenheid PS bij de totstandkoming:

Debat 9 oktober en stemming moties 13 november 2017

Op 9 oktober 2017 vond het debat in PS plaats over de Koers voor de Omgevingsvisie NH2050. Om het debat te voeden en te faciliteren hebben GS het "Discussiedocument: drie verhaallijnen op weg naar de Koers NH2050" opgesteld. In het Discussiedocument is een drietal verhaallijnen uitgewerkt, elk met een verschillende dominante invalshoek.

De verhaallijnen kijken vanuit die dominante invalshoeken in samenhang naar de opgaven zoals die uit de Verkenningen NH2050 naar voren zijn gekomen.

Input voor de verhaallijnen vormden de opbrengsten van onze participatiecampagne: de publiekscampagne met twee representatieve panelonderzoeken, en het niet representatieve discussieplatform Jouw Noord-Holland op Facebook en de huiskamergesprekken. Daarnaast zijn er verschillende bijeenkomsten en werksessies met professionele stakeholders, zoals gemeenten en waterschappen (ambtelijk en bestuurlijk), ondernemers en belangenorganisaties georganiseerd.

In twee werksessies voor de zomer zijn uw Staten aan de hand van de verhaallijnen in het Discussiedocument voorbereid op het richtinggevend debat op 9 oktober 2017. Ook is voor verschillende fracties een technische presentatie verzorgd.

In het debat op 9 oktober 2017 hebben uw Staten in twee termijnen van gedachten gewisseld over de toekomstige ontwikkeling van de provincie Noord-Holland. In de eerste termijn heeft elke fractie het eigen verhaal naar die toekomst toe geschetst.

Bij het debat zijn 44 *richtinggevende* moties ingediend. Deze moties zijn, soms in aangepaste vorm, op 13 november 2017 in PS in stemming gebracht, voorzien van een preadvies van GS. Daarnaast zijn er enkele nieuwe moties ingediend. In totaal zijn er 6 moties aangenomen. Daarnaast is een groot deel van de moties die door GS van een positief advies waren voorzien ingetrokken, ervan uitgaande dat deze moties een plek zouden krijgen in Koers NH2050.

De rode draden uit de bijdragen van alle fracties in het debat en de op 13 november 2017 aangenomen en (vanwege een positief advies) ingetrokken moties hebben de basis gevormd voor Koers NH2050. Deze zijn ook als bijlagen bijgevoegd. In Koers NH2050 zijn de rode draden en de genoemde moties vertaald naar een tweetal hoofdambitie (op de inhoudelijke opgave en onze sturingsfilosofie) en een aantal deelambities die daarmee samenhangen. Om voor u goed navolgbaar te maken hoe de in Koers NH2050 geformuleerde ambities aansluiten op de moties, is per ambitie aangegeven welke moties hierin terugkomen.

Referentiekader bij de geformuleerde ambities zijn steeds de hoofdthema's die de Verkenningen NH2050 naar voren brengen: Klimaatverandering, Bodem-, water- en luchtkwaliteit, Natuur en biodiversiteit, Economische transitie, Energietransitie, Mobiliteit en

Landschap en Verstedelijking. Deze hoofdthema's vormden ook het richtsnoer in het Discussiedocument.

Niet op al deze thema's hebben uw Staten expliciete en richtinggevende uitspraken gedaan. In het debat op 9 oktober 2017 en in de aangenomen en ingetrokken moties. Tegelijkertijd vragen ook de ontbrekende opgaven om keuzes in onze Omgevingsvisie en deze keuzes moeten we in samenhang maken. De opdracht vanuit de Omgevingswet en vanuit de door u vastgestelde startnotitie is immers om een integrale visie op te stellen. De verschillende opgaven werken ook op elkaar in en dat betekent dat het formuleren van een ambitie op een opgave consequenties heeft voor de ambities op andere opgaven.

Daarom zijn in Koers NH2050 de ambities en doelen die uit het debat en de moties naar voren komen aangevuld met de ontbrekende thema's. De ambities die op deze ontbrekende thema's geformuleerd zijn, vloeien voort uit de ambities die uw Staten op andere thema's hebben geformuleerd en die hiermee samenhangen. Hierbij zijn de Verkenningen NH2050 als referentie gebruikt.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

Aan het opstellen van Koers NH2050 is, zoals ook afgesproken in de Startnotitie, een intensief proces voorafgegaan met een grootschalige participatiecampagne gericht op alle professionele stakeholders en op de inwoners van Noord-Holland. De opbrengsten hiervan vormden input voor de drie verhaallijnen in het discussiedocument en zijn aan u aangeboden om te betrekken in het debat op 9 oktober 2017.

In verschillende een-op-eengesprekken, werksessies, rondetafelgesprekken, regiobijeenkomsten en één afsluitend werkcongres is met ongeveer 300 professionals - afkomstig van gemeenten, veiligheidsregio's, omgevingsdiensten, GGD's, waterschappen en belangenorganisaties uit de profit en non-profitsector - gesproken over de ambities en doelen die zij hebben voor de leefomgeving in Noord-Holland en hoe deze zich tot elkaar verhouden.

Naast deze ambtelijke bijeenkomsten zijn er in de opmaat naar Koers NH2050 op een viertal momenten gesprekken gevoerd met bestuurders van gemeenten en waterschappen over de inhoud en samenwerking rondom de Omgevingsvisie en hoe dit zich zou moeten verhouden tot onze sturingsfilosofie.

In de maanden maart tot en met juli 2017 is een grootschalige publiekscampagne uitgevoerd, gericht op de inwoners van Noord-Holland. De campagne bestond uit twee representatieve panelonderzoeken onder 1600 respectievelijk 1400 Noord-Hollanders. Daarnaast omvatte de campagne een aantal niet-representatieve activiteiten om kleuring te geven aan het publieke debat: live-gesprekken in klein verband (huiskamers van Noord-Holland) en groot verband (op Bevrijdingspop in Haarlem en Sail in Den Helder) en een online discussieplatform op Facebook, Jouw Noord-Holland. Inmiddels heeft Jouw Noord-Holland een vaste groep van bijna 9400 volgers.

4. Proces en procedure

De in de Koers NH2050 geformuleerde hoofdambities en -doelen vormen het vertrekpunt voor het opstellen van de Ontwerp-Omgevingsvisie. Hierbij betrekken we alle stakeholders intensief via verschillende bijeenkomsten. Ook zullen we met een vervolg op de publiekscampagne Jouw Noord-Holland alle inwoners van Noord-Holland de mogelijkheid geven mee te denken en te discussiëren. De Ontwerp-Omgevingsvisie wordt in juni 2018 ter inzage gelegd. In het najaar van 2018 zullen uw Staten de definitieve Omgevingsvisie vaststellen.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. J.W. Remkes, voorzitter

mw. mr. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 28 november 2017;

gelet op de uitkomsten van de PS vergaderingen op 9 oktober en 13 november j.l. over de koers van de Omgevingsvisie;

besluiten:

1. Koers NH2050 vast te stellen.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

KOERS NH2050

Balans tussen economische groei en
leefbaarheid

KOERS NH

5 | Voorwoord

6 | Koers NH2050

- 6 | Hoofdambities voor de Omgevingsvisie NH2050
- 7 | Inleiding
- 8 | Balans tussen economische groei en leefbaarheid
- 10 | Verantwoording proces

12 | Bijlagen

- 14 | Bijlage 1: Hoofdpunten uit PS-debat 9-10-2017
- 15 | Bijlage 2: Aanvaarde en positief geadviseerde moties op
13-11-2017
- 23 | Bijlage 3: Referentie: Verkenningen NH2050
- 25 | Bijlage 4: Stroomschema hoofdambities

INHOUD

VOORWOORD

PM – toe te voegen door de coördinerend gedeputeerde na vaststelling door PS op 18 december 2017

CONCEPT

HOOFDAMBITIES VOOR DE OMGEVINGSVISIE NH2050

Hoofdambitie

(rode draad uit het PS-debat 9-10-2017)

Noord-Holland heeft een relatief hoog welvaarts- en welzijnsniveau. Om deze ook voor de toekomst vast te kunnen houden, richten we ons op een goede balans tussen economische groei en leefbaarheid. Zodanig dat bij veranderingen in het gebruik van de fysieke leefomgeving de doelen voor een gezonde en veilige leefomgeving overeind blijven.

Sturingsfilosofie

(65, 76, 81, 82, 120)¹

We gaan uit van het principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet', gelet op de diversiteit aan regio's, om ruimte te bieden aan maatwerk en om vorm te kunnen geven aan een wendbare samenleving. Hierbij staat de opgave centraal. Dat bepaalt de wijze van sturing en samenwerking.

Deelambities

1. Leefomgeving

We staan voor een gezonde en veilige basiskwaliteit van de leefomgeving, maar sluiten een verhoging van deze ambitie in de toekomst niet uit.

a. Klimaatverandering (67, 90, 92):

Onze ambitie is een klimaatbestendig en waterrobuust Noord-Holland. We ontwikkelen en richten stad, land en infrastructuur klimaatbestendig en waterrobuust in. We zetten ons in om gebiedsgericht en in gezamenlijkheid met onze partners de bodemdaling in veenweidegebieden tegen te gaan.

b. Gezondheid en veiligheid (66, 90):

Onze ambitie is het behouden en waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit van bodem-, water- en lucht, externe veiligheid, geluidbelasting en (ontwikkelingen in) de ondergrond. In elk geval voldoen we aan de wettelijke normen, en waar mogelijk meer. We spannen ons in om samen met onze partners zo spoedig mogelijk aan de KRW-normen voor water en aan de WHO-normen voor luchtkwaliteit te voldoen, doch uiterlijk in 2027 wat betreft de KRW-normen en 2050 wat betreft de WHO-normen.

c. Biodiversiteit en natuur (PS-debat 9-10-2017 en Verkenningen NH2050)

Onze ambitie is om de biodiversiteit in Noord-Holland te vergroten, ook omdat daarmee andere ambities en doelen kunnen worden bereikt. Zoals een gezonde leefomgeving, economisch duurzame landbouw, bodem- en waterkwaliteit, aantrekkelijke verstedelijking en klimaatadaptatie.

2. Gebruik van de leefomgeving (68)

We willen ruimtelijk ontwikkelingen faciliteren, onder voorwaarde van behoud en ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit.

a. Economische transitie (77, 80, 85, 96):

Onze ambitie is een duurzame economie, met innovatie als belangrijke motor. We bieden daarom ruimte aan de ontwikkeling van circulaire economie, duurzame landbouw, energietransitie en experimenten.

b. Wonen en Werken (68, 69, 101):

Onze ambitie is dat vraag en aanbod van woon- en werklocaties (kwantitatief en kwalitatief) beter met elkaar in overeenstemming zijn en dat de opgaven primair hoogwaardig binnenstedelijk worden ingevuld. Duurzaamheid van de totale voorraad is uitgangspunt.

c. Mobiliteit (70, 74, 100):

Onze ambitie is dat de inwoners en bedrijven van Noord-Holland zoveel mogelijk vrijheid hebben om hun eigen vervoerswijzen te kiezen. Zodanig dat het totale verkeers- en vervoersnetwerk optimaal wordt gebruikt en ten dienste staat van de ruimtelijk-economische ontwikkeling. We sturen op een optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur. We streven naar een vorm van basisbereikbaarheid voor kleine kernen alsook op een verduurzaming van de mobiliteit ten behoeve van klimaat, gezondheid, veiligheid, natuur en landschap.

d. Landschap (69)

Onze ambitie is het benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen en de cultuurhistorie.

3. Energietransitie (75, 92)

Onze ambitie is dat Noord-Holland als samenleving in 2050 volledig klimaatneutraal en gebaseerd is op (een maximale inzet op opwekking van) hernieuwbare energie. Daarom bieden we de ruimte aan de noodzakelijke energietransitie en daarvoor benodigde infrastructuur. Rekening houdend met de ambities voor verstedelijking en landschap. We monitoren de ontwikkeling van de energievraag, het aandeel duurzame energie en de hoogte van de CO₂-uitstoot.

¹ Tussen haakjes wordt verwezen naar de herkomst van de ambities. De nummers verwijzen daarbij naar de moties die op 9 oktober en 13 november 2017 zijn ingediend, aanvaard en/of positief geadviseerd

INLEIDING

Noord-Hollandse leefomgeving heeft kwaliteit

Het panelonderzoek in de campagne Jouw Noord-Holland laat het zien. De Noord-Hollanders zijn bovengemiddeld tevreden over de provincie waar ze wonen. De economie in Noord-Holland doet het goed en trekt veel mensen aan van buiten de provincie, Nederland en zelfs daarbuiten. Noord-Holland mag zich dan ook een mooie en succesvolle provincie noemen. De steden, dorpen en landschappen in al hun diversiteit spreken aan. Er is veel en diverse werkgelegenheid in bijvoorbeeld de zakelijke dienstverlening, de havens, in en om Schiphol, de Greenports, de media, ICT, maakindustrie en toerisme. Er zijn vele verschillende aansprekende woonmilieus van hoogstedelijk in Amsterdam tot aan zeer landelijk op diverse plekken in de provincie. De recreatieve mogelijkheden met mooie landschappen zijn nooit ver weg, zoals aan de kust of in de duinen, de veengebieden, langs het IJsselmeer, de Wadden of in Westfriesland of het Gooi. Kortom, Noord-Holland beschikt over vele kwaliteiten.

Onze leefomgeving staat onder druk²

Die kwaliteiten zijn naar de toekomst toe geen gegeven op zich. De leefomgeving staat onder druk door tal van ontwikkelingen die ook nog eens onzeker zijn in zowel hun verschijningsvorm als het tempo waarin ze zich voltrekken.

Zo nemen de gevolgen van klimaatverandering toe, en de biodiversiteit af. De samenleving verandert en de bevolking vergrijs. Technologische ontwikkelingen beïnvloeden de manier waarop we sociale contacten onderhouden, de plekken en tijdstippen waar we werken. Maar ook hoe we aan informatie komen. Hoe informatie over ons eigen handelen door anderen wordt gebruikt om dat handelen weer te beïnvloeden. Kortom, de voortschrijdende digitalisering dringt steeds verder in ons dagelijks leven door. De manier waarop we ons organiseren verandert, zowel tussen overheden onderling, als tussen overheden, bedrijfsleven en wetenschap. Het zelforganiserend vermogen in de samenleving neemt toe en initiatieven vanuit de samenleving spelen een steeds grotere rol.

De ruimtelijk-economische ontwikkeling van Noord-Holland is in transitie. Bestaande economische clusters als havens, luchthaven, bloemenveiling en landbouw worden door mondiale ontwikkelingen gedwongen nieuwe verdienmodellen te ontwikkelen. Tegelijkertijd dienen zich kansen aan voor nieuwe economische activiteiten, waarin een grote rol voor de kenniseconomie is weggelegd, zowel in bestaande als in nieuwere economische clusters. Er is een ontwikkeling zichtbaar naar een digitale economie, waarbij de uitgangspositie (met onder meer goede ICT-infrastructuur en een van de belangrijkste internet-hubs van de wereld) van Noord-Holland veel kansen biedt voor economische groei en

vernieuwing. Klimaatverandering dwingt ons tot een energietransitie. De trek naar de stad van mensen en economische activiteiten, zoals we in Noord-Holland zien richting Metropoolregio Amsterdam, vergroot de vraagstukken van mobiliteit en verstedelijking.

De verschillen tussen Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid, qua aantal mensen die er leven en werken, nemen toe. Kortom, alles is in transitie en dat gaat gepaard met vele onzekerheden. Die transitie biedt echter ook tal van kansen voor het op peil houden en verbeteren van onze fysieke leefomgeving en daarmee van het welzijn- en welvaartsniveau van iedere Noord-Hollander. Provinciale Staten van Noord-Holland hebben daarom ook een aantal samenhangende ambities geformuleerd om de Noord-Hollanders ook op de lange termijn nog steeds bovengemiddeld tevreden te laten zijn met de plek waar ze leven.

Om de kansen die de verschillende transitie ons bieden te grijpen en daarmee het hoge welvaartsniveau naar de toekomst toe zeker te stellen, is letterlijk en figuurlijk ruimte nodig voor economische ontwikkeling en vernieuwing. Maar dit moet wel in evenwicht zijn en blijven met de basiskwaliteiten van onze fysieke leefomgeving: bodem, water, lucht, natuur en biodiversiteit. Deze bepalen namelijk in hoge mate de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van onze provincie en daarmee het welzijn van onze inwoners. Juist in onze provincie, waar de ruimtelijk-economische dynamiek hoog is en daarmee ook de druk op de basiskwaliteiten van onze leefomgeving, vraagt dit om een goede balans.

BALANS TUSSEN ECONOMISCHE GROEI EN LEEFBAARHEID

Hoofdambitie

Inhoudelijk

De provincie streeft naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid. Een economisch vitale provincie draagt bij aan het welzijn, en een leefbare provincie draagt bij aan economische vitaliteit. We staan voor een gezonde en veilige leefomgeving, goed voor mens, plant en dier, en daarmee ook goed voor het economisch vestigingsklimaat binnen de provincie. Dit evenwicht staat ten dienste van duurzame ontwikkeling: toekomstige generaties moeten ook profiteren van de keuzes die wij maken.

Sturingsfilosofie

In onze aanpak om ambities waar te maken, geldt het principe 'lokaal wat kan, regionaal wat moet'. Daarbij staat de opgave altijd centraal. Deze bepaalt het schaalniveau, de samenstelling van samenwerkende partijen en de tijdspanne. Vanuit een gedeelde visie op de (bestaande en toekomstige) kwaliteiten van een gebied. Om onze doelen te bereiken benutten we alle beschikbare instrumenten. Vanuit een groot vertrouwen in initiatiefnemers en andere overheden zijn we terughoudend met het opstellen van regels.

Gezonde en veilige leefomgeving in de hele provincie

Een gezonde leefomgeving wil zeggen: een woon- werkomgeving waar je zo min mogelijk wordt blootgesteld aan ongezonde en onveilige stoffen en veiligheidsrisico's.

Duurzame en vernieuwende economie

De economie van morgen is niet alleen duurzaam, maar ook meer en meer afhankelijk van kennis, keuzes en vaardigheden van mensen. Mensen die steeds bewuster hun plaats van vestiging kiezen. In hun slipstream volgen de bedrijven. Voor Noord-Holland komt dat goed uit. Een belangrijke kwaliteit van Noord-Holland ligt in de grote mate van diversiteit aan steden, landschappen en regio's. Alle met een sterke eigen identiteit. Hiermee hebben wij een sterke troef in handen. Het is daarom van groot belang ze te bewaren en te versterken. Economische ontwikkelingen dienen qua aard, omvang en vorm aan te sluiten bij de regio of plek.

Dit sluit naadloos aan op het uitgangspunt van een duurzame economie. Die houdt rekening met en bouwt voort op de kenmerken en karakteristieken van de locatie, versterkt die, maar wel passend bij de tijd en bij de stand der techniek. De activiteiten zijn dus bij voorkeur vernieuwend, circulair en schoon en dragen bij aan een gezonde en duurzame leefomgeving.

Indien nodig wordt ruimte geboden voor schaalvergroting in de landbouw. De landbouw in Noord-Holland heeft baat bij innovatie om ook op lange termijn rendabel te kunnen functioneren. Uit oogpunt van duurzaamheid in

brede zin moeten de vernieuwingen ook voordelig zijn voor natuur en milieu. Een verantwoorde voedselproductie, dus onder diervriendelijke, gezonde en gecontroleerde omstandigheden. Om de regionale kwaliteiten te versterken en innovatie te stimuleren, bieden we ruimte voor experimenten.

Klimaatadaptatie

Essentieel is dat wij zowel het landelijk als het stedelijk gebied beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Dat vergt aanpassingen in zowel de ruimtelijke inrichting als het watersysteem. Met name in gebieden waar sprake is van verdergaande verstedelijking en verdichting, waardoor bij wateroverlast en droogte de schade aan gebouwen en infrastructuur groot kan zijn. Dit speelt helemaal sterk wanneer ook sprake is van bodemdaling. We zorgen ervoor dat we voldoende zijn voorbereid op wateroverlast, hittestress, verdroging, verzilting en de gevolgen van een overstroming.

Nieuwe ontwikkelingen moeten klimaatbestendig en waterrobuust zijn. Ook zijn in sommige bestaande situaties aanpassingen nodig, bijvoorbeeld bij vitale infrastructuur voor energie, drinkwater, ICT en mobiliteit. Met name in stedelijk gebied moet ruimte worden geboden voor het tijdelijk opvangen van water, dat vaker in piekbuien valt. In het landelijk gebied houden we daarnaast ook rekening met verdroging en verzilting.

We onderzoeken, samen met waterschappen en gemeenten, de mogelijkheid om het waterpeil in bepaalde gebieden niet meer kunstmatig laag te houden, maar om het water ruimte te geven en de functie van het gebied daarop aan te passen. Denk aan bepaalde delen van veenweidegebieden, zoals in Laag Holland en het Groene Hart, waar de bodemdaling dan wordt tegengegaan. Dat heeft enerzijds consequenties voor het grondgebruik dat moet veranderen, anderzijds helpt het tegen de uitstoot van CO₂ en methaan – gassen die bijdragen aan klimaatverandering. Zo kan het tegengaan van bodemdaling bijdragen aan alsook plaatsvinden door slimme natuurontwikkeling. Met vergroting van de biodiversiteit en in sommige gevallen zelfs bodemaangroei als gevolg. Ook ontstaan er mogelijkheden voor andere vormen van landbouw.

Energietransitie

We zorgen niet alleen voor bescherming tegen het water, we doen ook ons uiterste best om bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen. Gericht op vermindering van de CO₂-uitstoot dat een belangrijke veroorzaker is van de klimaatverandering. Het energievraagstuk is een van de belangrijkste opgaven voor de komende tijd. We sturen op een energietransitie met een maximale opwekking van duurzame energie voor de volledige energievraag in Noord-Holland in 2050.

Daar komt veel bij kijken, zoals in de bestaande woningvoorraad energiebesparende aanpassingen te doen en deze van het gas te halen. Het gaat niet alleen om de opwekking van duurzame energie, maar misschien nog belangrijker om uitbreiding en aanpassing van de infrastructuur die nodig is om deze energie op een effectieve manier te verdelen. Dat heeft consequenties voor locatiekeuzen van nieuwe ontwikkelingen en voor het landschap. De locatie van opwekking en distributie van duurzame energie en in welke vorm is afhankelijk van meerdere zaken. Zoals van de kenmerken van de ondergrond (voor geothermie bijvoorbeeld) en van het zogenoemde draagvermogen van de verschillende landschappen. Ook de stedelijke, met oog op de ruimtelijke kwaliteit.

We houden rekening met een forse toename van windmolens op zee voor de kust van Noord-Holland. En daarmee met een of meer aanlandingen van kabels en leidingen vanuit zee op onze kust, waarvoor Den Helder en IJmuiden goede uitgangspunten hebben. De energietransitie vraagt om een hele andere benadering van het energienetwerk, de infrastructuur en de locatiekeuzen voor de functies die daaraan moeten worden verbonden.

Ontwikkeling van stad en land

De locatiekeuze voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen wordt bepaald door een veelheid aan factoren. De energieinfrastructuur is er daar een van, maar ook de fysieke bereikbaarheid door verkeers- en vervoersnetwerken, en de internet/ICT-infrastructuur, inclusief datacenters.

De locatiekeuze voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen staat dus onder invloed van de effecten van klimaatverandering, van bereikbaarheid, behoud van landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten en van de energieinfrastructuur.

De woningbouwbehoefte wordt vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland, in overeenstemming met de kwalitatieve behoeften en trends. Nabijheid van functies is een belangrijk duurzaamheidsprincipe. Daarbij wordt in het ontwerp rekening gehouden met voldoende afvoermogelijkheden van (regen)-water, voldoende groen in en om de stad, en optimale verkeersontsluiting met multimodale knooppunten. Uitgangspunt is – en daarop zal het verkeers- en vervoersnetwerk worden geoptimaliseerd – dat men zo veel mogelijk keuzevrijheid heeft in het bepalen van zijn of haar vervoerswijze, gericht op het zo snel, comfortabel en veilig mogelijk kunnen afleggen van de reis.

Regionale diversiteit

Door de grote economische dynamiek zijn woon- en werklocaties vooral nodig in het zuidelijk deel van Noord-Holland, de Metropoolregio Amsterdam, met Amsterdam als zwaartepunt. Daar is de vraag en dus de opgave groot en zijn de investeringen uit oogpunt van benutting van de agglomeratiekracht dan ook het best besteed. Wat indirect juist ook voordelig is voor andere delen van

Noord-Holland, de omliggende regio's en Nederland. De grote economische dynamiek betekent dat de druk op het metropolitane landschap groot is, terwijl dat bijzonder belangrijk is voor het vestigingsklimaat. Zorgvuldigheid is dus geboden. Schiphol en het Noordzeekanaalgebied zijn belangrijk voor de economie van Nederland en Noord-Holland in het algemeen en van de MRA in het bijzonder. Gelet op de balans tussen leefbaarheid en een veilige en verantwoorde groei van Schiphol leggen we voor de ontwikkeling van Schiphol de focus op beperking van de hinder in plaats van op het aantal vliegbewegingen.

Het noordelijk deel van Noord-Holland beschikt over bijzondere eigen kenmerken en kwaliteiten. Zoals (meer) rust, ruimte, groen, natuur en (gezonde) lucht. Die kwaliteiten zijn het waard om te koesteren. Voor de inwoners van die gebieden zelf, maar ook voor de inwoners in het drukke zuidelijke deel van de provincie die op zijn tijd een meer landelijke omgeving willen bezoeken. Om daar rust en ruimte te kunnen ervaren of een ander type woonmilieu te zoeken.

Om deze kwaliteiten te waarborgen is ook dynamiek en ontwikkeling in Noord-Holland Noord nodig. Verstedelijking nabij knooppunten van openbaar vervoer en in de omgeving van historische binnensteden en de nodige voorzieningen komt daarvoor het meest in aanmerking. Deze locaties kunnen ook dienen als aanvulling op woon- en werkmilieus in de Metropoolregio Amsterdam. Concreet gaat het om de centrumgemeenten Alkmaar en Hoorn. Dit is ook goed voor de vitaliteit van de betreffende regio's.

Noord-Holland Noord is kansrijk voor doorontwikkeling van de agrisector en heeft goede uitgangspunten om de benodigde energietransitie vorm te geven. Dit komt door de beschikbare ruimte, de mogelijkheden van geothermie en de goede uitgangspunten van de haven van Den Helder ten opzichte van de grote energieontwikkelingen op de Noordzee.

VERANTWOORDING PROCES

Proces Omgevingsvisie NH2050

Op 23 mei 2016 hebben Provinciale Staten (PS) de Startnotitie vastgesteld. Daarin is het proces afgesproken om tot een Omgevingsvisie voor de provincie Noord-Holland te komen.

Het proces bestaat uit vier stappen. Op 21 januari 2017 zijn de Verkenningen NH2050 gepresenteerd, waarmee de eerste fase werd afgerond. Het document Verkenningen NH2050 geeft feiten over autonome ontwikkelingen die op de samenleving van Noord-Holland afkomen en formuleert opgaven die daaruit voortvloeien. Dit vormt in het gehele proces van totstandkoming van de omgevingsvisie het referentiekader.

De tweede fase is die van het formuleren van de koers voor de omgevingsvisie. Deze fase wordt nu met de vaststelling van de Koers NH2050 afgerond. In de Koersfase zijn meningen verzameld. Dat er allerhande ontwikkelingen op onze samenleving afkomen is een feit. Maar hoe met die ontwikkelingen om te gaan, daar kan verschillend tegenaan worden gekeken. In de Koersfase zijn de verschillende blikvelden weergegeven en de opgaven in samenhang met elkaar gebracht. Op basis daarvan bepalen PS de hoofdambitie en daarmee samenhangende doelen voor onze Omgevingsvisie: de Koers NH2050.

In de derde fase van het proces wordt de Omgevingsvisie opgesteld op basis van de door PS aangegeven hoofdambitie en doelen. In de vierde en laatste stap wordt de Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 ter inzage gelegd en vervolgens, voorzien van een Nota van Beantwoording, ter definitieve besluitvorming voorgelegd aan PS.

Wat is de Koers NH2050?

De Koers NH2050 formuleert de hoofdambities en -doelen voor onze omgevingsvisie.

Koers NH2050 is dus niet de omgevingsvisie zelf, maar geeft hier wel duidelijk richting aan. De Koers NH2050 richt zich op de ontwikkeling van de leefomgeving in Noord-Holland op de lange termijn. De horizon van onze Omgevingsvisie is 2050. Deze langetermijnkoers reikt dus verder dan het lopende Coalitieakkoord.

Op basis van de in Koers NH2050 geformuleerde ambities en doelen worden in de Ontwerp-Omgevingsvisie voorstellen gedaan voor versterkingen, aanvullingen en veranderingen aan bestaande netwerken en infrastructuur. Tevens wordt een aantal ontwikkelingsprincipes geformuleerd. Deze ontwikkelingsprincipes geven meer concreet invulling aan hoe wij samen met alle andere betrokken partijen deze ambities willen verwezenlijken en hoe een en ander zich vertaalt naar de verschillende regio's en gebieden in Noord-Holland. Welke ontwikkelingen, ingrepen en veranderingen in de fysieke leefomgeving zijn op de lange termijn nodig en hoe willen we samen met anderen sturing geven aan deze regionale opgaven?

Onder de Omgevingsvisie komen, conform de Omgevingswet, instrumenten te hangen die gericht zijn op het formuleren van doelstellingen en ambities voor de korte termijn: programma's, een verordening en andere instrumenten zoals bestuursovereenkomsten en subsidieverlening. Dit is nodig om wendbaar te zijn en in te kunnen spelen op veranderingen, maar ook om andere politieke accenten te kunnen leggen. Een goede monitoring is nodig om de kortetermijnacties te beoordelen op hun effectiviteit voor de doelen voor de lange termijn. Indien de effectiviteit er niet of niet in voldoende mate is, dan kunnen deze eventueel worden bijgesteld. De koppeling aan de inzet van andere instrumenten uit de Omgevingswet wordt in de volgende fase gestart en zal een doorlopende activiteit zijn. Ook na vaststelling van de Omgevingsvisie. Op die manier verzorgen we een structurele koppeling tussen langetermijnambities en doelen en kortetermijnhandelen.

Hoe is de Koers NH2050 tot stand gekomen?

Aan de Koers NH2050 is een intensief proces voorafgegaan met een grootschalige participatiecampagne gericht op alle professionele stakeholders en op de inwoners van Noord-Holland.

Discussiedocument

Om te komen tot de koersbepaling is eerst het "Discussiedocument: drie verhaallijnen op weg naar de Koers NH2050" opgesteld.

Daarvoor is een drietal verhaallijnen opgesteld, elk met een verschillende dominante invalshoek.

De verhaallijnen kijken vanuit die dominante invalshoeken in samenhang naar de opgaven zoals die uit de Verkenningen NH2050 naar voren zijn gekomen.

Input voor de verhaallijnen vormden de opbrengsten van onze participatiecampagne: de publiekscampagne met twee representatieve panelonderzoeken, het discussieplatform Jouw Noord-Holland op Facebook en de huiskamergesprekken en de verschillende bijeenkomsten en werksessies met de professionele stakeholders, zoals gemeenten en waterschappen (ambtelijk en bestuurlijk), ondernemers en belangenorganisaties.

Het Discussiedocument was bedoeld als hulpmiddel om in het debat op 9 oktober 2017 de hoofdambitie en daarmee samenhangende doelen voor de Omgevingsvisie naar boven te halen door de belangrijkste keuzevraagstukken en consequenties van te maken keuzes scherp in beeld te brengen. Daarmee heeft het document zijn werk gedaan.

Opbrengsten debat 9 oktober 2017 en aangenomen moties

Op 9 oktober 2017 vond het debat in PS plaats over de Koers voor de Omgevingsvisie NH2050. In twee termijnen hebben PS van gedachten gewisseld over de toekomstige ontwikkeling van de provincie Noord-Holland. In de eerste termijn heeft elke fractie het eigen verhaal naar die toekomst toe geschetst.

Bij het debat zijn 44 *richtinggevendende* moties ingediend. Deze

moties zijn op 13 november 2017 in PS in stemming gebracht, voorzien van een preadvies van GS. In totaal zijn er 6 moties aangenomen. Daarnaast is een groot deel van de moties die door GS van een positief advies waren voorzien ingetrokken, ervan uitgaande dat deze moties een plek zouden krijgen in Koers NH2050.

De rode draden uit de bijdragen van alle fracties in het debat, de door GS van een positief pre-advies voorziene moties en de op 13 november 2017 aangenomen moties hebben de basis gevormd voor de Koers NH2050.

Aanvullingen

De Verkenningen NH2050 brengen een aantal hoofdthema's naar voren die steeds ons referentiekader vormen voor de opgaven die op ons afkomen:

Klimaatverandering, Bodem-, water- en luchtkwaliteit, Natuur en biodiversiteit, Economische transitie, Energietransitie, Mobiliteit en Landschap en Verstedelijking. Deze hoofdthema's vormden ook het richtsnoer in het Discussiedocument.

PS hebben in het debat op 9 oktober 2017 en de aangenomen moties niet op al deze thema's richtinggevende uitspraken gedaan. Tegelijkertijd vragen ook de ontbrekende opgaven om keuzes in onze Omgevingsvisie en deze keuzes moeten we in samenhang maken. De opdracht vanuit de Omgevingswet en vanuit de door PS vastgestelde startnotitie is immers om een integrale visie op te stellen. De verschillende opgaven werken ook op elkaar in en dat betekent dat het formuleren van een ambitie op een opgave consequenties heeft voor de ambities op andere opgaven.

Daarom zijn in de Koers NH2050 de ambities en doelen die uit het debat en de aangenomen moties naar voren komen aangevuld met de ontbrekende thema's. De ambities die op deze ontbrekende thema's geformuleerd zijn, vloeien voort uit de ambities die PS op andere thema's hebben geformuleerd en die hiermee samenhangen.

Vervolg: opstellen Ontwerp-Omgevingsvisie

De in de Koers NH2050 geformuleerde hoofdambitie en -doelen vormen het vertrekpunt voor het opstellen van de Ontwerp-Omgevingsvisie. De Ontwerp-Omgevingsvisie wordt in juni 2018 ter inzage gelegd. In het najaar van 2018 zullen PS de definitieve Omgevingsvisie vaststellen.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: HOOFDPUNTEN UIT PS-DEBAT 9-10-2017

Er is een veelheid aan ideeën en gedachten over de toekomstige ontwikkeling van de provincie Noord-Holland gedeeld in de PS-vergadering van 9 oktober 2017. Hieronder vindt u een opsomming van de kernwoorden uit het debat. Deze kernwoorden zijn ingedeeld met als referentie de hoofdthema's uit de Verkenningen NH2050 (Klimaatverandering, bodem- water- en luchtkwaliteit, natuur/biodiversiteit, samenleving, economische transitie, energietransitie, mobiliteit, verstedelijking en landschap). Ook is er een eerste gedachte over de hoofdambitie uit het debat gehaald. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen de inhoudelijke ambitie (het wat) en de sturingsfilosofie (het hoe).

Hoofdambitie

Balans tussen economische groei en leefbaarheid (Duurzame ontwikkeling conform Brundtland)

Sturingsfilosofie: Lokaal wat kan regionaal wat moet, regionaal maatwerk en diversiteit en vergroten wendbaarheid zijn uitgangspunt

Ambities fysieke leefomgeving Klimaat/bodem- water- luchtkwaliteit en Natuur/biodiversiteit

- Gezondheid en veiligheid
- Tegengaan bodemdaling met name in het veenweidegebied
- Koppeling tussen landbouw en natuur met regionale verschillen
- Klimaatbestendig ontwikkelen is uitgangspunt

Ambities samenleving

- Vanuit samenleving denken over fysieke opgaven
- Regionale diversiteit
- Lokaal wat kan regionaal wat moet (samen met lokale partners aangeven wat de regionale opgaven/ belangen zijn)
- Van provinciale belangen naar gezamenlijke regionaal maatschappelijke opgaven
- Experimenteerruimte bieden

Ambities in gebruik fysieke leefomgeving

- Ruimte voor energietransitie, ruimte voor windturbines op industrieterreinen
- Inzetten op een duurzame en circulaire economie
- Landbouw: schaalvergroting/gezonde landbouw natuurinclusief en duurzaam
- Experimenteerruimte om economische transitie en innovatie te stimuleren
- Schiphol: groei kan met inachtneming van gemaakte afspraken over hinder en veiligheid
- Landschap: investeren in landschappen, toplandschappen benoemen, provinciale landschappen benoemen, vernatten en functieverandering in veenweidegebied
- Mobiliteit: keuzevrijheid tussen modaliteiten
- Stimuleren innovatie op gebied van: mobiliteit, wonen bij Schiphol, energietransitie

- Knooppuntontwikkeling
- Spreiding van wonen en werkgelegenheid
- Binnenstedelijk bouwen
- Op peil houden bereikbaarheid en voorzieningenniveau landelijk gebied

BIJLAGE 2: AANVAARDE EN POSITIEF GEADVISEERDE MOTIES OP 13-11-2017

Tabel: Overzicht impact-analyse aanvaarde en positief geadviseerde moties PS-debat op 9-10-2017

Motie-nr.	Indienende partij	Inhoud Motie	Resultaat	Argumentatie GS advies
65	D66	Dragen het college op: bij het vastleggen van de provinciale belangen in de Omgevingsvisie rekening te houden met gebiedsgericht maatwerk	Ingetrokken door herformulering in motie 120, had wel Positief advies	In de Omgevingsvisie willen wij graag regionaal en gebiedsgericht maatwerk leveren
66	D66, PvdD, CU SGP, Ouderen-partij NH, Groen Links	Verzoeken het college: in het koersdocument t.b.v. het opstellen van de omgevingsvisie de ambitie op te nemen om verdere bodemdaling in veenweidegebieden te stoppen en waar mogelijk te herstellen	Aanvaard	Wij zien de motie als steun in de rug als we het zo mogen lezen dat wij het gesprek entameren met medeoverheden om gezamenlijk en gebiedsgericht bodemdaling aan te pakken. We onderschrijven ook de noodzaak van integrale oplossingen. Dit is één van de zaken waaraan de Taskforce bodemdaling (van provincie, waterschappen en enkele gemeenten), op basis van concrete cases, zal gaan werken.
67	D66	Verzoeken het college: in het koersdocument t.b.v. het opstellen van de omgevingsvisie de ambitie op te nemen dat klimaatbestendig en waterrobuust inrichten het uitgangspunt is bij ruimtelijke (her)ontwikkelingen	Ingetrokken door Positief advies	Wij zijn positief over deze motie. De motie is in lijn met ons beleid, klimaatbestendigheid vormt één van de drie hoofdbelangen in de huidige structuurvisie. Het is tevens in lijn met de afspraken die landelijk gemaakt zijn in het kader van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie 2018 en het bestuursakkoord Ruimtelijke adaptatie 2014. Wij zien deze motie daarom als steun om dit beleid ook in de Omgevingsvisie voort te zetten.
68	D66	Verzoeken het college: - In het koersdocument t.b.v. het opstellen van de Omgevingsvisie de ambitie op te nemen dat hoge ruimtelijke kwaliteit een randvoorwaarde is voor ontwikkelingen in het landelijk gebied; - Ook in de toekomst, over deze ontwikkelingen in het landelijk gebied advies te blijven vragen van een onafhankelijke commissie ruimtelijke kwaliteit.	Ingetrokken door Positief advies	Wij zijn positief over deze motie als we deze zo mogen lezen dat we met gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties de randvoorwaarde ruimtelijke kwaliteit samen vormgeven. En dat we op basis hiervan bijbehorende instrumenten voor ruimtelijke kwaliteit uitwerken (waarbij de geactualiseerde Leidraad Landschap en Cultuurhistorie al uitgewerkt is) en dit in ieder geval niet leidt tot het instellen van nieuwe instrumenten/commissies bovenop de bestaande.

Motie-nr.	Indienende partij	Inhoud Motie	Resultaat	Argumentatie GS advies
69	D66	Verzoeken het college: - in het koersdocument t.b.v. het opstellen van de omgevingsvisie de ambitie op te nemen om de unieke kwaliteiten van de Noord-Hollands toplandschappen te benoemen en te behouden; - van de mogelijkheid gebruik te maken om deze gebieden aan te wijzen als provinciaal landschap.	Ingetrokken door Positief advies	Wij zijn positief over deze motie als we deze zo kunnen lezen dat we de ambitie om de unieke kwaliteiten van het Noord-Hollands landschap te benoemen, behouden en ontwikkelen in de Omgevingsvisie opnemen. Hierbij zijn de geactualiseerde Leidraad Landschap en Cultuurhistorie en de adviezen van de PARK bouwstenen voor de Omgevingsvisie om de specifieke kwaliteiten van het landschap te benoemen. De wijze waarop dit doorwerkt in ontwikkelprincipes en bijbehorende regimes komen tijdens het opstellen van de ontwerp Omgevingsvisie aan de orde. Ons uitgangspunt hierbij is dat deze exercitie ook moet leiden tot een versimpeling van bestaande regimes rondom landschapsbescherming en dat er geen nieuw regime wordt toegevoegd.
70	D66	Verzoeken het college: - in het koersdocument t.b.v. het opstellen van de omgevingsvisie de ambitie op te nemen dat een goede bereikbaarheid cruciaal is voor de welvaart en het welzijn van alle inwoners; - daarbij in acht te nemen dat een goede bereikbaarheid keuzevrijheid voor verschillende modaliteiten, voor alle Noord-Hollanders impliceert; - daarbij in acht te nemen dat mobiliteitsinvesteringen te allen tijden ook rekening moeten houden met de kwaliteit van het landschap, duurzaamheid, veiligheid en gezondheid.	Ingetrokken door Positief advies	Dit is voortzetting van het bestaand beleid. We hanteren handvatten als de MER, de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie en agenda Groen. Ons uitgangspunt is de wettelijke normen te hanteren en dus geen extra normen in te zetten bovenop EU-beleid. Dit sluit niet uit dat er toekomstige ontwikkelingen kunnen zijn die invloed kunnen hebben op ons ambitieniveau.

Motie-nr.	Indienende partij	Inhoud Motie	Resultaat	Argumentatie GS advies
73	VVD, CDA, D66, PvdA	Besluiten: 1. een participatiebijeenkomst te organiseren voor gemeenteraden, waterschapsbesturen over de Omgevingsvisie voor Noord-Holland voor behandeling van de concept-Omgevingsvisie in de commissie en de Staten; 2. bij deze participatie bijeenkomsten gemeenteraden, waterschapsbesturen in delegatie in de gelegenheid te stellen hun suggesties en vragen rechtstreeks aan Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten kenbaar te maken; 3. het College van Gedeputeerde Staten te verzoeken om de benodigde middelen vrij te maken voor de onkosten van deze participatie bijeenkomst.	Ingetrokken door Positief advies	Wij zijn positief over deze motie. De motie is in lijn met ons beleid, klimaatbestendigheid vormt één van de drie hoofdbelangen in de huidige structuurvisie. Het is tevens in lijn met de afspraken die landelijk gemaakt zijn in het kader van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie 2018 en het bestuursakkoord Ruimtelijke adaptatie 2014. Wij zien deze motie daarom als steun om dit beleid ook in de Omgevingsvisie voort te zetten.
74	VVD	Roepen het College op om: Bij het opstellen van de omgevingsvisie rekening houdt met het faciliteren van voldoende mobiliteitsoplossingen tussen de MRA en de rest van Noord Holland	Ingetrokken door Positief advies	Dit uitgangspunt nemen we mee in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie en de Agenda Mobiliteit.
75	CDA, VVD	Verzoeken het college: 1 in het koersdocument t.b.v. het opstellen van de omgevingsvisie te onderzoeken dat windparken bij voorkeur op industrieterreinen worden geplaatst; 2 dat draagvlak bij bewoners uitgangspunt is bij windparken, omdat deze grote impact hebben op de landschapskwaliteit.	Ingetrokken door Positief advies	Ad1) Wij ondersteunen het eerste deel van de motie maar willen deze in bredere context plaatsen (zie ook de ruimtelijke verkenningen energietransitie). Wij willen in regionale energiestrategieën nader afstemmen en beoordelen welke locaties het meest geschikt zijn en dit ook afzetten tegen andere energiemodaliteiten. Meerdere onderzoeken hebben reeds plaatsgevonden en de ruimte op bedrijventerreinen is zeer beperkt. Dat is in de ruimtelijke verkenningen aangetoond als ook in de PlanMER van de herstructurering Wind op Land. Alleen op industrieterreinen levert een beperkte bijdrage, maar we zetten daar wel op in. Ad2) Het tweede deel van de motie ontraden we, omdat deze te absoluut is gesteld. Er kunnen zich situaties voordoen waarin draagvlak ontbreekt maar vanuit algemene belangen toch anders moet worden beslist.

Motie-nr.	Indienende partij	Inhoud Motie	Resultaat	Argumentatie GS advies
76	VVD, CDA	Van mening zijnde dat: - het goed is als beslissingen over kleine buitenplanse afwijkingen aan gemeenten wordt overgelaten; - spreken uit dat: Provinciale Staten streven om in de Provinciale Omgevingsvisie ruimte te geven aan de regio's en gemeenten en daarom in de Omgevingsverordening voor Noord-Holland geen aanvullende regels opnemen die gemeenten onnodig beperken in haar ruimtelijke taken.	Ingetrokken door Positief advies	Vanuit het uitgangspunt 'decentraal tenzij' is het nodig te beargumenteren waarom onderwerpen op provinciaal niveau moeten worden geregeld. Daarbij zal de provincie de gemeenten alleen kunnen beperken in de ruimtelijke taken als kan worden beargumenteerd dat dit vanwege het provinciaal belang/regionale opgave nodig is.
77	VVD	Roepen het College op om: bij het opstellen van de Provinciale Omgevingsvisie schaalvergroting en innovatie in de landbouw te faciliteren	Ingetrokken door Positief advies	Wij zien de motie als steun voor het door ons ingezette beleid. Wij stimuleren de landbouw om verder te innoveren en duurzaam rendabel te worden, waarbij schaalvergroting één van de opties is om dat te bereiken. Wij bieden nu ook al de ruimte in de huidige PRV aan de langlopende trend van schaalvergroting. Het vergroten van biodiversiteit is wel een randvoorwaarde voor duurzame agrarische ontwikkeling.
80	CDA, VVD	Verzoeken het College van GS in de concept Omgevingsvisie één of twee pilotgebieden aan te wijzen waar de mogelijkheid tot experimenteren ten behoeve van het verduur-zamen en andere ambities en doelstellingen van onze provincie mogelijk is	Ingetrokken door Positief advies	Dat zullen wij zeker meenemen als uitgangspunt, maar we vragen ruimte om daarover met uitgewerkte voorstellen bij PS terug te komen. We zullen ons daarbij richten op het benoemen van de randvoorwaarden waarbinnen experimenteerruimte gevonden kan worden, zodat de maximale keuze kan worden gegeven om experimenteerruimte te vinden.

Motie-nr.	Indienende partij	Inhoud Motie	Resultaat	Argumentatie GS advies
81	CDA, VVD	Verzoeken Gedeputeerde Staten in de concept Omgevingsvisie de regio's te beschrijven aan de hand van door de regio gemaakte Omgevingsvisies (en waar die er niet zijn er actief op te sturen dat deze ontwikkeld worden) en van daaruit per regio te bekijken welke provinciale kaders en regels op het gebied van klimaatverandering, bodem/water/lucht, biodiversiteit, economische transitie, energietransitie, mobiliteit en verstedelijking er nodig zijn	Ingetrokken door herformulering in motie 120, had wel Positief advies	Wij zijn positief over deze motie als we deze als volgt kunnen interpreteren: De regio's zijn ambtelijk en bestuurlijk betrokken bij het opstellen van de Omgevingsvisie. De regio's zullen in de Omgevingsvisie worden beschreven. Tevens vindt het gesprek plaats met de regio's over hoe provinciale kaders aanvullend kunnen zijn op gemeentelijke regels en bevoegdheden. Hierbij ligt de focus op regionale opgaven. De door de regio's zelf opgestelde visies, beelden en schetsen vormen het vertrekpunt van de gesprekken. De regio's hebben nog geen Omgevingsvisies gemaakt. De Omgevingswet verplicht de gemeenten een Omgevingsvisie voor het eigen grondgebied op te stellen. In die zin hoeft er niet te worden gestuurd op het opstellen ervan, het is een wettelijke verplichting.
82	CDA	Roepen Gedeputeerde Staten op om bij het schrijven van de concept-omgevingsvisie - bij elke regel die opgesteld wordt, aan te geven welk aanmerkelijk provinciaal belang in het geding is en waarom het dus nodig is dat de provincie deze regel stelt - in deze motivatie op te nemen waarom het betreffende provinciale belang niet doelmatig en doeltreffend door de gemeentelijke besturen kan worden behartigd	Ingetrokken door herformulering in motie 120, had wel Positief advies	Wij zijn positief over deze motie als we deze als volgt kunnen interpreteren: 'Decentraal tenzij' is inderdaad een van de centrale uitgangspunten van de Omgevingswet. Bij het opstellen van de provinciale integrale regels voor de fysieke leefomgeving is het nodig te beargumenteren waarom wij het van belang vinden dit onderwerp op provinciaal niveau te regelen. De ingediende motie is hiermee in lijn. Daarbij merken wij op dat de in de motie genoemde regels opgenomen zullen worden in de (concept-) omgevingsverordening. De Omgevingsvisie bevat geen regels die juridische doorwerking hebben richting derden. Voor de term aanmerkelijk provinciaal belang kan, volgens de wet, worden volstaan met provinciaal belang. De prioritering van provinciale belangen is onderdeel van de Omgevingsvisie. Overigens gaat de tekst van de Omgevingswet niet uit van "aanmerkelijke" provinciale belangen, ondanks een daartoe destijds bij de Kamerbehandeling ingediende amendement van die strekking. Uiteindelijk bepalen Provinciale Staten zelf of er sprake is van een (aanmerkelijk) provinciaal belang.

Motie-nr.	Indienende partij	Inhoud Motie	Resultaat	Argumentatie GS advies
85	Partij voor de Dieren	Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om: in de Omgevingsvisie de wens van de inwoners van Noord-Holland ten aanzien van de groei van Schiphol te respecteren	Aanvaard	We zijn positief over deze motie als we deze zo mogen interpreteren dat het bij de ontwikkeling gaat om de focus te leggen op hinderbeperking in plaats van op het aantal vliegbewegingen In de Omgevingsraad Schiphol zijn daarbij, binnen randvoorwaarden, afspraken gemaakt over de groei van Schiphol na 2020. Ook de bewoners in de Omgevingsraad hebben daarmee ingestemd. Daarnaast vinden wij het belangrijk dat ook de mening van de inwoners van Noord-Holland die in economische zin afhankelijk zijn van Schiphol wordt betrokken.
90	Partij voor de Dieren, ChristenUnie SGP, 50plus, Ouderenpartij NH	verzoeken het College van Gedeputeerde Staten op: - in de Omgevingsverordening omgevingswaarden op te nemen, in ieder geval voor lucht, water, bodem en geluid; - bij het vaststellen van deze waarden de normen van de WHO voor luchtkwaliteit en geluid en de KRW voor waterkwaliteit als uitgangspunt te nemen; - te streven naar realisatie van deze normen uiterlijk per 2050	Aanvaard	Ons uitgangspunt is de wettelijke normen te hanteren en dus geen extra normen in te zetten bovenop EU-beleid. Dit sluit niet uit dat er toekomstige ontwikkelingen kunnen zijn die invloed kunnen hebben op ons ambitieniveau. De motie sluit weliswaar goed aan bij de urgentie uit de Verkenningen NH2050 over de opgaven ten aanzien van de kwaliteit van bodem, water en lucht. Echter, het vaststellen van omgevingswaarden in de Omgevingsverordening op provinciaal niveau is alleen mogelijk indien de provincie bevoegd gezag is. We kunnen in de Omgevingsvisie een ambitie opnemen om ons in te spannen met betrokken partijen (met oog voor de economische consequenties) te streven naar het zo spoedig mogelijk behalen van de WHO- en KRW-normen. Sommige normen zullen ook al eerder behaald kunnen (en moeten) worden dan 2050.
92	Christen Unie SGP	verzoeken GS in de uitwerking van de omgevingsvisie: zorg te dragen dat in het koersdocument opgenomen wordt dat de huidige evaluatie van het effect van beleid op de klimaatverandering voortgezet wordt als sturingsinstrument om de klimaatdoelstellingen in 2050 te realiseren	Aanvaard	Zoals met uw Staten afgesproken, wordt momenteel een monitor ontwikkeld voor de stand van zaken van de energietransitie in Noord-Holland: de Staat van de transitie. Deze monitor geeft weer hoe de Noord-Hollandse energievraag zich de laatste jaren heeft ontwikkeld en in welke mate daarin wordt voorzien door duurzame bronnen. Ook wordt aangegeven hoe hoog de CO ₂ -emissies nog zijn. De ontwikkeling van de energievraag, de duurzame bronnen en de CO ₂ -emissies wordt ook zoveel mogelijk geduid. Het ligt in de rede deze monitor – al dan niet in aangepaste vorm – ook na deze Statenperiode te blijven gebruiken. Wij zullen dat in het Koersdocument opnemen.

Motie-nr.	Indienende partij	Inhoud Motie	Resultaat	Argumentatie GS advies
96	Christen Unie SGP	verzoeken GS in de uitwerking van de omgevingsvisie op te nemen dat: - de geluidsproductie, uitstoot en vervuiling veroorzaakt door Schiphol niet verder mag toenemen; - binnen deze voorwaarden groei van Schiphol mogelijk is.	Aanvaard	Wij vatten dit op als ondersteuning van onze inzet richting het Rijk die primair verantwoordelijk is voor het beleid op dit gebied. In de bestaande afspraken over Schiphol zijn randvoorwaarden voor geluid, uitstoot en vervuiling opgenomen waaraan Schiphol zich ook bij een verantwoorde groei in de toekomst moet houden. Overigens geldt voor ons veiligheid eveneens als een absolute randvoorwaarde.
100	CDA	In de concept Omgevingsvisie vraagstukken op het gebied van bereikbaarheid integraal te bekijken en te experimenteren met nieuwe wijze van vervoer, waarbij oog is voor een optimale combinatie van middelen	Ingetrokken door Positief advies	Wij onderkennen het belang van een integrale beoordeling van bereikbaarheid. De wijze waarop dit het beste kan, is echter nog niet duidelijk. In de Investeringsstrategie NH infrastructuur hebben we al gewerkt met een indicator voor de auto en voor het OV. Een indicator geldend voor alle modaliteiten is er nog niet. Eerdere pogingen hiertoe in den lande zijn niet succesvol geweest. Experimenteren om een optimale mix van maatregelen samen te stellen om de bereikbaarheid te faciliteren zien wij als wenselijk.
101	CDA	1 in de concept Omgevingsvisie de rol van de provincie op het gebied van woningbouw zo vorm te geven dat zij dienstbaar zijn aan gemeenten en regio's en 2 hen waar nodig bij de bouw van woningen zowel in ruimtelijke ordening, beleidsinhoudelijk als financieel actief ondersteunen, zodat er op beschikbare locaties daadwerkelijk tijdig goede woningen kunnen worden gebouwd en opgeleverd	Ingetrokken door Positief advies	Ad1) Wij zien deze motie als ondersteuning van het door ons ingezette beleid en zien dit als een passende rol. Ad2) Wij onderkennen de complexiteit om woningbouw te realiseren. De provincie en de gemeenten bouwen zelf geen woningen, maar bepalen de randvoorwaarden waaronder de markt de woningen bouwt. Deze motie constateert dat het gemeenten aan slagkracht zou kunnen ontbreken om dat proces te versnellen en dat de provincie daarvoor provinciale ambtelijke capaciteit en kennis zou moeten inzetten om dat op te lossen. Wij herkennen de geschetste situatie ten dele en constateren met u dat de woningbouwontwikkeling niet altijd van de grond komt. Wij zetten ons nu al met geld en capaciteit in. We kunnen dat echter niet overal en zijn in financiële zin begrensd. Het tweede deel van de motie valt daardoor niet in volle omvang uit te voeren. Wel zullen wij ons blijven inzetten om gemeentelijke uitvoering te ondersteunen of te verbeteren.

Motie-nr.	Indienende partij	Inhoud Motie	Resultaat	Argumentatie GS advies
120	CDA, D66, VVD, PvdA	1 maatwerk toe te passen door rekening te houden met de eigen opgaven, kansen en uitdagingen van de verschillende regio's in onze provincie en na te gaan welke kaders en regels vanuit de provincie daarbij nodig zijn 2 pas een kader en een regel te stellen als daarbij duidelijk gemaakt kan worden welk Provinciaal belang hiermee gediend is	Ingetrokken door Positief advies	1 In de Omgevingsvisie willen wij graag regionaal en gebiedsgericht maatwerk leveren. 2 Wij zijn positief over deze motie als we deze als volgt kunnen interpreteren: 'Decentraal tenzij' is inderdaad een van de centrale uitgangspunten van de Omgevingswet. Bij het opstellen van de provinciale integrale regels voor de fysieke leefomgeving is het nodig te beargumenteren waarom wij het van belang vinden dit onderwerp op provinciaal niveau te regelen. De ingediende motie is hiermee in lijn.

BIJLAGE 3: REFERENTIE: VERKENNINGEN NH2050

Uit de Verkenningen NH2050 zijn de volgende 7 hoofdthema's van trends en ontwikkelingen, met hun kernopgaven, geformuleerd:

Klimaatverandering bedreigt onze leefomgeving

Klimaatscenario's laten een zeespiegelstijging zien van 25 tot 80 centimeter in 2085. Er zijn wetenschappers die met veel hogere stijgingen in 2100 rekening houden (tussen 6 en 60 meter). De eerder door het KNMI voor 2050 voorspelde extreemweersituaties blijken zich nu al voor te doen. Met veel overlast en maatschappelijke schade tot gevolg. Willen we Noord-Holland veilig houden tegen de dreiging van het water voor onze inwoners en aanwezige economische waarden? Zijn we daarom bereid om bij elke nieuwe ontwikkeling waterrobuust inrichten volgens het principe van meerlaagse veiligheid als leidend principe te hanteren?

- Hoe gaan we Noord-Holland beschermen tegen te veel water (veiligheid en overlast)?
- Hoe zorgen we in Noord-Holland voor voldoende en schoon zoetwater?
- Hoe gaan we bodemdaling tegen, met name in veengebieden?
- Hoe maken we Noord-Holland ruimtelijk klimaatbestendig en waterrobuust?

Bodem, water en luchtkwaliteit

- Hoe maken we afwegingen in de samenhang tussen ondergrond en bovengrond, zoals de wens tot het benutten van bodemenergie in relatie tot de kwaliteit van grondwater?
- Hoe zorgen we, als provincie, maar ook met de samenleving, voor een gezonde leefomgeving met een goede water-, bodem- en luchtkwaliteit?
- Hoe gaan we om met (de verschillende effecten van) bodemdaling en veenafbraak?

Biodiversiteit

In 42 jaar 58% verlies aan biodiversiteit wereldwijd. In Noord-Holland is nog 15% over van de oorspronkelijke totale hoeveelheid biodiversiteit, De biodiversiteit is in 2016 in Noord-Holland met 85% afgenomen ten opzichte van de oorspronkelijke ongestoorde situatie rond 1700. Prognoses van het PBL voorspellen een verder verlies van 10% in de komende 40 jaar. Afbreuk van onze ecosystemen heeft een negatieve invloed op de basis van ons leven. Willen we dat elke fysieke ingreep in het Noord-Hollandse landschap een bijdrage moet leveren aan het herstel van de biodiversiteit? Zijn we bereid te investeren in het vergroten van biodiversiteit binnen heel Noord-Holland?

- Wat gaat de provincie Noord-Holland ondernemen om het verlies aan biodiversiteit te stoppen?
- Wat gaat de provincie doen om het Natura 2000 netwerk te versterken met betere bescherming van natuur in de EU?

- Hoe compenseren we verlies aan biodiversiteit? Welke verbindingen gaan we leggen tussen doelen rond biodiversiteit en andere sectoren? Welke initiatieven moeten we nemen om de groene relatie tussen stad en land verder te versterken?

Economische transitie

De economie zit met name door mondiale ontwikkelingen in een grote transitie naar bijvoorbeeld circulaire economie, digitale economie (automatisering, technologische ontwikkelingen met effect op elk gebied, zowel op (landbouw)productie als mobiliteit), meer hybride vormen van bedrijfsvoering die zich niet meer verhouden met statische regels in wetten en verordeningen.

Wil de provincie vol inzetten op een top ICT-infrastructuur en letterlijk en regeltechnisch ruimte geven aan experimenten voor circulaire economie en hybride bedrijfsvormen?

- Waar zet Noord-Holland haar beperkte middelen in om het verdienvermogen te vergroten ten behoeve van grote investeringen?
- Hoe en waar faciliteren we de snel groeiende behoefte aan een goede digitale infrastructuur inclusief datacenters?
- Hoe kunnen we het adaptief vermogen verder vergroten?
- Hoe faciliteren we de transitie naar een circulaire economie?
- Hoe kunnen we bedrijven en instellingen ondersteunen om de omschakeling te maken die nodig is om te komen tot energietransitie en circulaire economie?
- Hoe zorgen we voor een stevige internationale positie van Schiphol, die garant staat voor een sterke positie van de MRA als een van de best bereikbare en aantrekkelijke locaties voor internationaal opererende bedrijven?
- Hoe zorgen we voor een duurzame agrosector die een bijdrage levert aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken?
- Hoe kunnen we energie-intensieve clusters in de regio rondom bijvoorbeeld logistiek en glastuinbouw verbinden aan opgaven rond energietransitie?
- Hoe faciliteren we een duurzame afstemming tussen arbeidsmarkt en onderwijs, die flexibel kan inspelen op die veranderingen?
- Hoe zorgen we voor behoud en/of (her-)ontwikkeling van leegstaand (cultuurhistorisch waardevol) vastgoed?
- Hoe geven we ruimte aan de toenemende vraag naar recreatieve en toeristische voorzieningen?

Energietransitie

De voortgaande klimaatverandering, geopolitieke verschuivingen en op den duur uitputting van grondstoffen maken energietransitie naar hernieuwbare bronnen urgenter dan ooit.

Wil de provincie inzetten op het ruim baan geven aan initiatieven voor hernieuwbare energiebronnen en de aanleg van smart grids? Moeten we sturen op doelen in termen van percentages hernieuwbaar of op de verschijningsvorm ervan?

- Hoe formuleren we meerjarig consistent beleid voor energietransitie?
- Welke no regret-maatregelen kunnen we nemen?
- Welke beleidskaders wil de provincie desgewenst verruimen om de energietransitie te bewerkstelligen?
- Welke bijdrage wil de provincie leveren aan het verduurzamen van de gebouwde omgeving?
- Hoe helpen we de glastuinbouw om te transformeren naar energieproducent en CO₂ consument?
- Welke bijdrage wil de provincie leveren aan het aanpassen van het energienetwerk?

Mobiliteit

De behoefte aan mobiliteit neemt verder toe, waarbij verplaatsingspatronen steeds diffuser worden en de impact en snelheid van technologische veranderingen omkleed zijn met tal van onzekerheden.

Moeten we ervoor kiezen om in het verstedelijkte zuiden in te zetten op binnenstedelijke verdichting, bij voorkeur bij OV-knooppunten, en op uitbreiding en aanpassing van het regionale OV-systeem? En zouden we in het noorden moeten inzetten op individueel vervoer en vraagafhankelijk OV met inzet van nieuwe technologie?

- Hoe stemmen we ruimtelijke ontwikkelingen en de mobiliteitsvraag op elkaar af?
- Hoe verwerken we de grotere druk op de capaciteit én garanderen we de kwaliteit van mobiliteitsnetwerken (van fiets, openbaar vervoer, wegverkeer en vaarwegen)?
- Hoe zorgen we ervoor dat Noord-Holland een aantrekkelijke omgeving blijft om in te wonen, werken en recreëren?
- Hoe gaan we om met de toenemende vraag naar mobiliteitskeuzes en de tegelijkertijd vervagende grens tussen de verkeersmodaliteiten?
- Welke bijdrage willen we leveren aan het verduurzamen van mobiliteit?
- Hoe spelen we in op veranderingen op het gebied van het goederenvervoer?
- Hoe houden we grip op de verkeersveiligheid?
- Hoe zorgen we voor beveiliging en beschikbaarheid van data?

Verstedelijking

De woningbehoefte voor NHZ en NHN tot 2040 bedraagt respectievelijk 200.000 en 20.000 woningen, een factor 10 (verschil).

In Noord-Holland wordt met voorrang binnenstedelijk gebouwd. De prognoses laten ook in lage scenario's nog groei zien in de MRA. In Noord-Holland Noord is er een

geringere groei en in het laagste scenario zelfs krimp. Tegelijkertijd is er steeds meer structureel leegstaand vastgoed en kunnen er leefbaarheidsproblemen in verouderde nieuwbouwwijken ontstaan. Moet de resterende woningvraag eerst gefaciliteerd worden in structureel leegstaand vastgoed en gebruikt worden voor herstructurering van bestaande verouderde wijken voordat aan uitleglocaties wordt gedacht?

Wonen, werken en recreëren concentreren zich verder in de stad en stedelijke agglomeraties, met tot gevolg druk op de stad en het omliggende landschap.

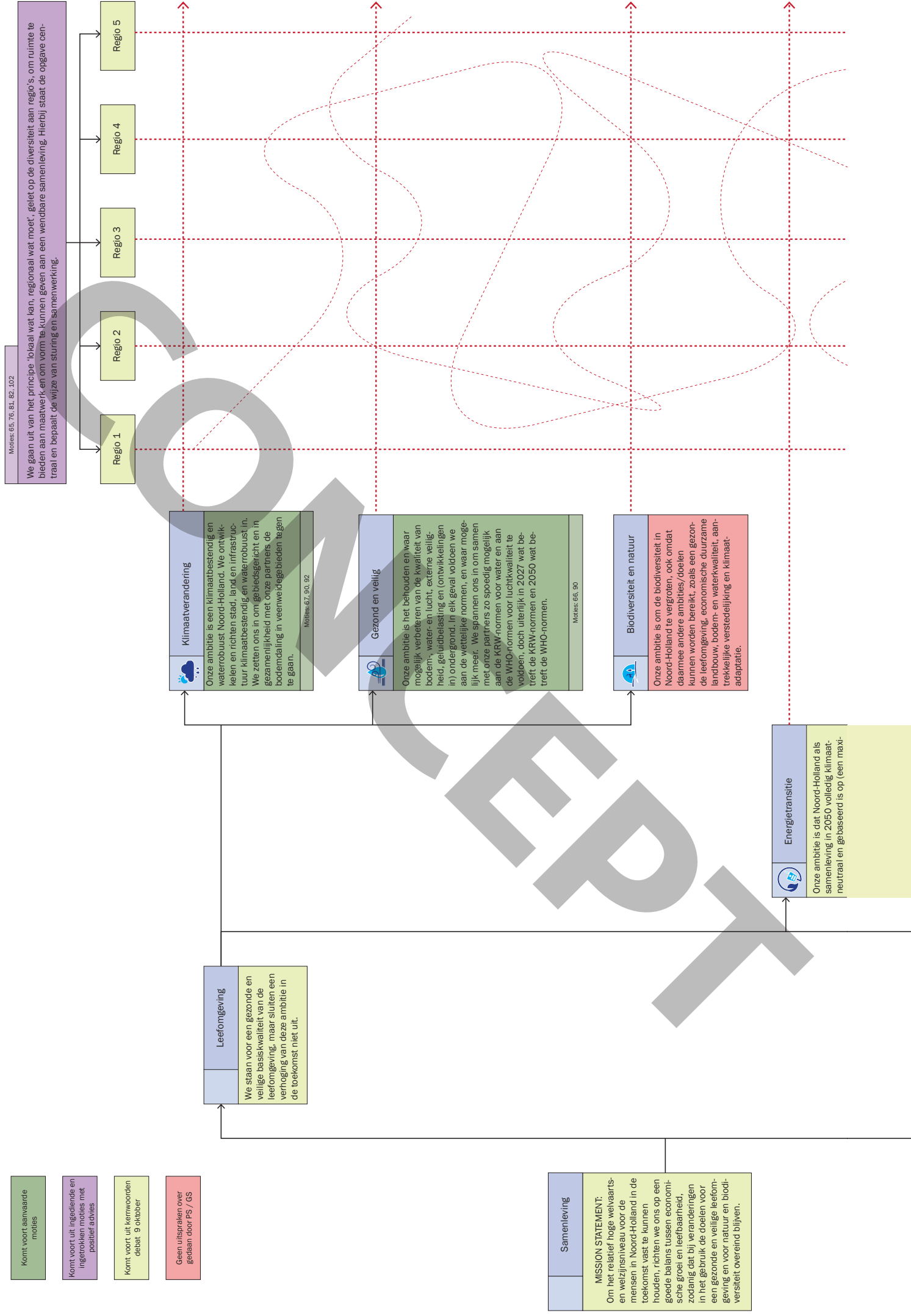
Betekent een principe van duurzame verstedelijking, met vooral binnenstedelijk verdichten in de MRA, dat recreatieve doeleinden binnen het metropolitaan landschap het primaat krijgen?

- Waar geven we ruimte aan de opgave uit de demografische prognoses om 200.000 woningen in Noord-Holland Zuid en 20.000 woningen in Noord-Holland Noord te bouwen?
- Hoe kunnen we intensiever en inventiever verdichten in de bestaande kernen?
- Hoe koppelen we de verdichtingsopgave nog beter dan nu aan de verbetering van de kwaliteit van leven in de steden en kernen?
- Hoe zorgen we ervoor dat de verdichting- en verstedelijkingsopgaven zo goed mogelijk worden gefaciliteerd en we tegelijkertijd de functie van de luchthaven Schiphol versterken?
- Hoe houden we het voorzieningenniveau in de hele provincie op peil?
- Hoe dragen we bij aan de toenemende verdichting van de steden met zorg voor een goede integratie van groen?
- Hoe zorgen we dat de verstedelijking in Noord-Holland de kwaliteit en openheid van het landschap zo goed mogelijk handhaaft en zelfs versterkt?

BIJLAGE 4: STROOMSCHEMA HOOFDAMBITIES

Stroomschema, samenhang ambities Koers NH2050 en
PS-debat en aanvaarde en positief geadviseerde moties
(volgende bladzijde)

CONCEPT

male inzet op opwekking van) hernieuwbare energie. Daarom bieden we de ruimte aan de noodzakelijke energietransitie en daarvoor benodigde infrastructuur, rekening houdend met de ambities voor verstedelijking en landschap. We monitoren de ontwikkeling van de energievraag, het aandeel duurzame energie en de hoogte van de CO2-uitstoot.

Molies: 75, 92

Gebruik van de leefomgeving

We willen ruimtelijk ontwikkelingen faciliteren, onder voorwaarden van behoud en ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit.

Molies: 68

Economische transitie

Onze ambitie is een duurzame economie, met innovatie als belangrijke motor. We bieden daarom ruimte aan de ontwikkeling van circulaire economie, duurzame landbouw, energietransitie en experimenten.

Molies: 77, 80, 85, 96

Wonen en werken

Onze ambitie is dat vraag en aanbod van woon- en werklocaties (kwantitatief en kwalitatief) beter met elkaar in overeenstemming zijn en dat de opgaven primair hoogwaardig binnenstedelijk worden ingevuld. Duurzaamheid van de totale voorraad is uitgangspunt.

Molies: 68, 69, 101

Mobiliteit

Onze ambitie is dat de inwoners en bedrijven van Noord-Holland zoveel mogelijk vrijheid hebben om hun eigen vervoerswijzen te kiezen, zodanig het totale verkeers- en vervoersnetwerk optimaal wordt gebruikt en ten dienste staat van de ruimtelijk-economische ontwikkeling. We sturen op een optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur, een basisbereikbaarheid voor kleine kernen alsook op een verduurzaming van de mobiliteit ten behoeve van klimaat, gezondheid, veiligheid, natuur en landschap.

Molies: 70, 74, 100

Landschap

Onze ambitie is het benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen en de cultuurhistorie.

Molies: 69

CONCEPT

Colofon

PM

HAARLEM, DECEMBER 2017

CONCEPT

2050